

Kerncijfers hoger onderwijs in internationaal perspectief

Rapport voor het
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Frans Kaiser

Nadine Zeeman

April 2015

Center for Higher Education Policy Studies
Universiteit Twente
Postbus 217
7500 AE Enschede
www.utwente.nl/cheps

Referentie: C15FK023

Woord vooraf

In opdracht van MOCW heeft het Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS) van de Universiteit Twente in een kort tijdsbestek een update samengesteld van de belangrijkste cijferreeksen zoals die in het Veerman rapport zijn gebruikt. Het doel van deze exercitie is om MOCW een inzicht te geven waar het Nederlands hoger onderwijs internationaal staat en hoe het zich heeft ontwikkeld. Daarbij is de aandacht vooral gericht op student gerelateerde onderwerpen; onderzoek en valorisatie zijn onderwerpen die in andere trajecten al aandacht hebben gekregen.

De update is uitgevoerd in de periode februari-maart 2015. Internationale databases (van OESO, EU en UNESCO) zijn als ruggengraat voor de internationale cijfers gebruikt. Voor onderwerpen waarover geen informatie in die databases beschikbaar is, is gebruik gemaakt van nationale databases (veelal van nationale statistische bureaus of verenigingen van hoger onderwijsinstellingen of funding councils). Voor een groot aantal landen zijn nationale databases beschikbaar die veel meer hoger onderwijs onderwerpen omvatten dan de internationale databases. Door het gebruik van nationale databases verschilt de selectie van landen waarvoor gegevens gepresenteerd worden per thema. De onderzoekers streven er echter naar voor alle thema's een stabiele set van landen te presenteren.

Bij de keuze van landen waarvoor de informatie wordt gepresenteerd is zoveel mogelijk aangesloten bij de set van landen zoals die destijds in het rapport Veerman is gekozen. Daar waar mogelijk zijn gegevens van een bredere set van landen gepresenteerd.

De gegevens worden voor het meest recent beschikbare jaar gepresenteerd en daar waar mogelijk en relevant wordt ook de trend over de laatste vijf jaar beschreven.

Enschede, 10 april 2015

Inhoudsopgave

1	Deelname aan hoger onderwijs	6
1.1	Trends in deelname; Nederland.....	6
1.1.1	Geslacht	7
1.1.2	Etniciteit.....	9
1.1.3	Opleiding ouders	10
1.1.4	Internationaal	13
1.2	Flexibel onderwijsaanbod	16
1.2.1	Deeltijdonderwijs.....	16
1.2.2	Deelname naar leeftijd	18
1.2.3	Leven lang leren.....	20
1.2.4	Open Universiteit.....	22
1.3	Voorspellingen/verwachting	25
2	Structuur van het hoger onderwijsbestel	30
2.1.1	Aantal en omvang HO-instellingen	30
2.1.2	Studenten.....	31
2.1.3	Afgestudeerden	32
2.2	Instream naar vooropleiding	36
3	Personeel/Docentkwaliteit	38
3.1	Kwalificaties	39
3.2	Geslacht	40
4	Studiesucces indicatoren	42
4.1	Uitval en rendement	42
4.1.1	Nederland.....	42
4.1.2	Internationaal	45
4.2	Studenten en studiesucces	46
4.2.1	Tijdbesteding	46
4.2.2	Studentenoordeel	52

Lijst van figuren

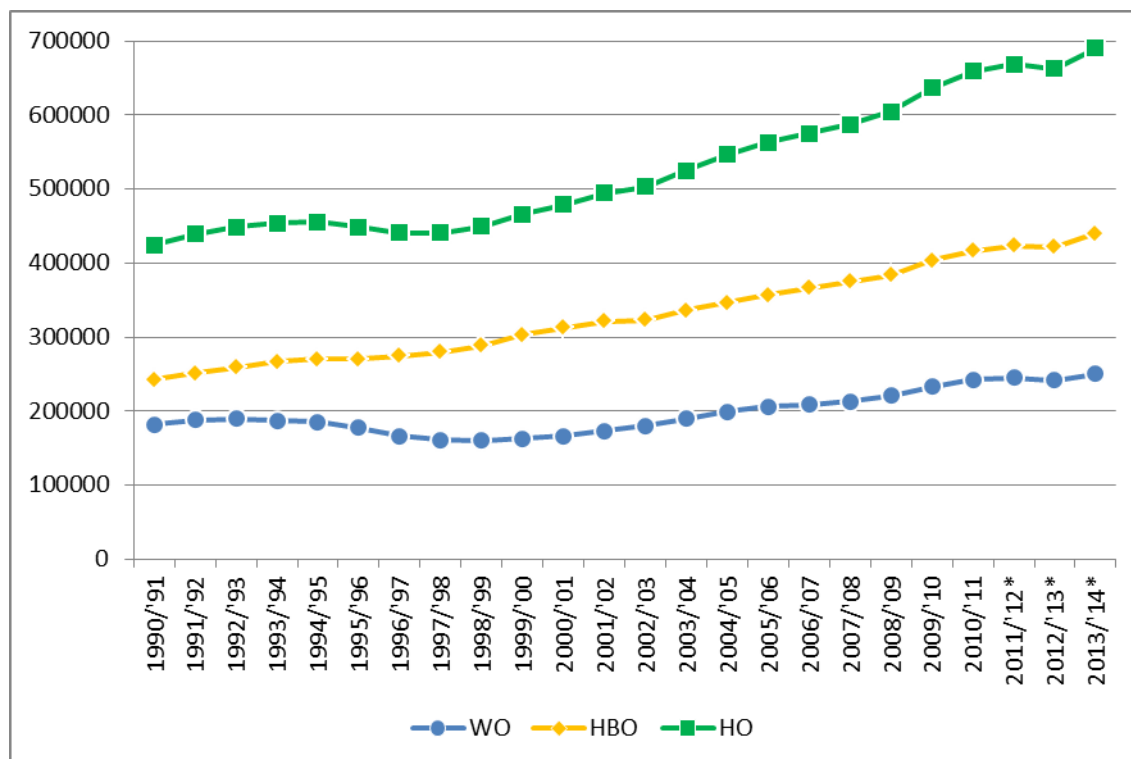
Figuur 1-1: Studenten in het hoger onderwijs sinds 1990 (1990-2014).....	6
Figuur 1-2: Studenten in het hoger onderwijs internationaal (ISCED 5)	7
Figuur 1-3: Aandeel vrouwelijke studenten in totaal aantal ingeschreven studenten, 1990-2013.....	8
Figuur 1-4: Verdeling van ingeschreven studenten hoger onderwijs naar geslacht in een aantal geselecteerde landen, 2013/14.....	9
Figuur 1-5: Deelname aan hbo en wo van autochtone en niet-westerse allochtonen studenten in relatie tot de omvang van de bevolkingsgroep, 2008 versus 2013, naar leeftijdsgroep	10
Figuur 1-6: Aantal jongeren (20-25 jarigen) dat deelneemt aan hoger onderwijs als percentage van totaal aantal jongeren (20-25 jaar) naar onderwijsniveau ouders.....	11
Figuur 1-7: Deelname aan hoger onderwijs (in %) naar type HO en opleiding vader/moeder, voltijdstudenten.....	12
Figuur 1-8: Opleiding ouders studenten HO in een aantal OESO-landen, 2012	13
Figuur 1-9: Aandeel internationale studenten in een aantal OESO-landen (2012 versus 2007).....	14
Figuur 1-10: Aandeel van internationale studenten uit naburige landen in een aantal OESO landen (2012).....	15
Figuur 1-11: Aandeel nationale studenten ingeschreven ho buitenland (2012)	16
Figuur 1-12: Aandeel deeltijdstudenten in Nederlandse hoger onderwijs, 1990-2013.....	17
Figuur 1-13: Aandeel deeltijdstudenten in hoger onderwijs (ISCED 5A), 2005 en 2012.....	18
Figuur 1-14: Oudere studenten (ouder dan 30 jaar) als percentage van totaal aantal studenten, naar onderwijsvorm, 1990-2013	19
Figuur 1-15: Aandeel van oudere studenten (30+) in hoger onderwijs (2012 versus 2005)	20
Figuur 1-16: Leven lang leren deelname in Nederland naar enkele kenmerken	21
Figuur 1-17: Aandeel leven lang leren 25-64 jaar in 2014	22
Figuur 1-18: Aantal actieve studenten Open Universiteit (x1.000).....	23
Figuur 1-19: Aantal OU-studenten met vooropleiding in het HO als percentage van totaal aantal OU-studenten (2002-2012)	24
Figuur 1-20: Ingeschreven studenten in verschillende typen opleidingen van de OU (x1.000).....	25
Figuur 1-21: Raming aantal ingeschreven studenten in het mbo, hbo, wo; 2011-2020	26
Figuur 1-22: Percentage hoger opgeleiden in de beroepsbevolking en de verwachte verandering daarin (2010-2020)	27
Figuur 1-23: De verwachte invloed van demografische ontwikkeling op de deelname aan hoger onderwijs.....	28
Figuur 1-24: De verwachte invloed van demografische ontwikkeling op de deelname aan hoger onderwijs (vervolg)	29
Figuur 2-1: Aantal hogescholen (UAS) naar aantal ingeschreven studenten, 2011	30
Figuur 2-2: Aantal universiteiten naar aantal ingeschreven studenten, 2011	31
Figuur 2-3: Verdeling van studenten ingeschreven in het HO naar type HO, 2013/14	32
Figuur 2-4: Gediplomeerden naar type diploma	33
Figuur 2-5: Aandeel afgestudeerden WO naar niveau opleiding (2012/2013).....	34
Figuur 2-6: Aandeel afgestudeerden HBO naar niveau opleiding (2012/2013).....	35
Figuur 2-7: Instroom in het HBO naar vooropleiding (2000-2014).....	36
Figuur 2-8: Instroom in de WO-bachelor naar vooropleiding (2008-2013)	37
Figuur 2-9: Instroom in de WO-master naar vooropleiding (2011-2013)	38
Figuur 3-1: Kwalificaties van onderwijzend personeel aan hogescholen in Nederland	39
Figuur 3-2: Aandeel vrouwen in fte docerend /wetenschappelijk personeel.....	40
Figuur 3-3: Percentage vrouwelijk academisch personeel in EU-27 landen (2010 versus 2007).....	41
Figuur 3-4: Percentage vrouwelijke hoogleraren in EU-27 landen (2010 versus 2007)	42

Figuur 4-1: Ontwikkeling in rendementen van wo en hbo studenten (respectievelijk na 7 jaar en na 6 jaar).....	43
Figuur 4-2: Uitval uit ho van in hbo gestarte studenten (%).....	44
Figuur 4-3: Uitval uit het ho in het wo gestarte studenten (voltijd).....	45
Figuur 4-4: Tertiary graduation rate of first time graduates; ISCED 5A, 2012.....	46
Figuur 4-5: Tijdsbesteding van Europese bachelor studenten die bij ouders wonen (uren/week)	47
Figuur 4-6: Tijdsbesteding van Europese master studenten die bij ouders wonen (uren/week)	48
Figuur 4-7: Tijdsbesteding van Europese uitwonende bachelor studenten (uren/week)	49
Figuur 4-8: Tijdsbesteding van Europese uitwonende WO studenten (uren/week)	49
Figuur 4-9: Tijdsbesteding van Europese uitwonende HBO studenten (uren/week)	50
Figuur 4-10: Evaluatie belang studie t.o.v. werk en andere persoonlijke belangen.....	51
Figuur 4-11: Voltijdstudenten met onvoldoende huidige motivatie naar geslacht (2011-2014)	52
Figuur 4-12: Oordeel van hbo studenten over de kwaliteit van onderdelen van hun opleiding (2014)..	53
Figuur 4-13: Oordeel van wo studenten over de kwaliteit van onderdelen van hun opleiding (2014)..	54

1 Deelname aan hoger onderwijs

1.1 Trends in deelname; Nederland

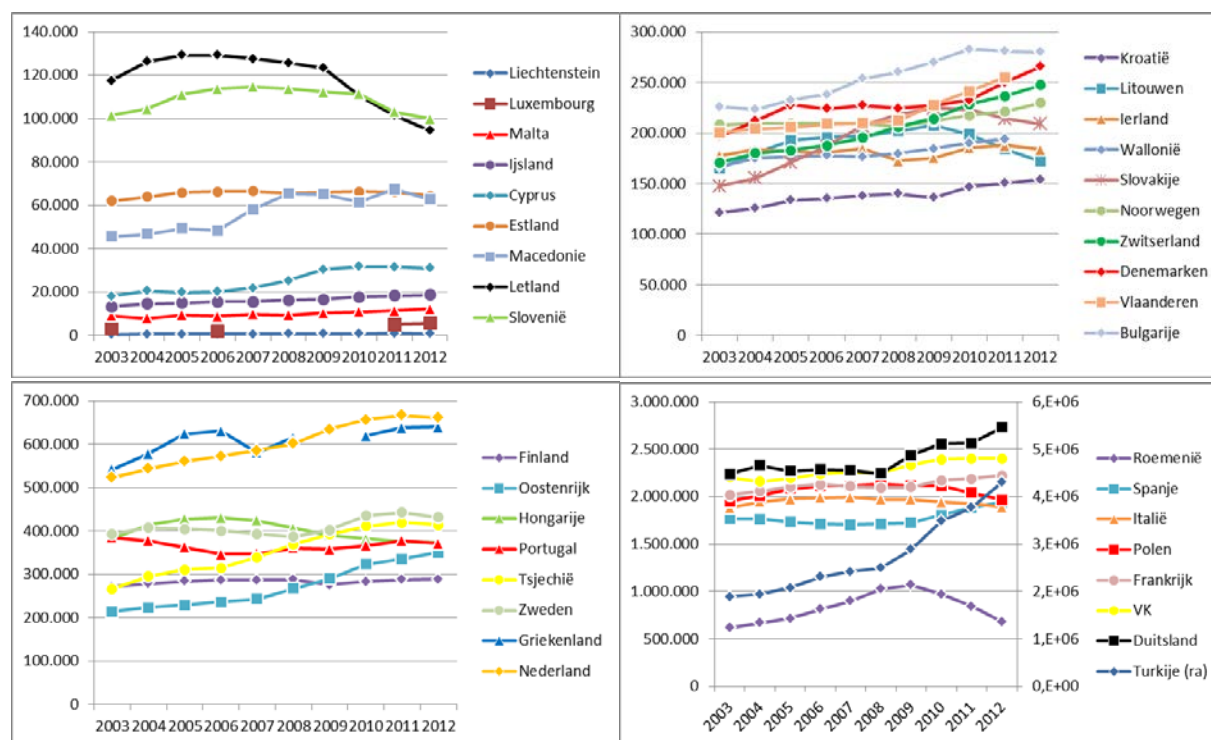
Figuur 1-1: Studenten in het hoger onderwijs sinds 1990 (1990-2014)

Bron: statline.cbs.nl, geraadpleegd op 13/02/2015

Noot: 2011/'12; 2012/'13; 2013/'14: Voorlopige cijfers

Figuur 1-2: Studenten in het hoger onderwijs internationaal (ISCED 5)

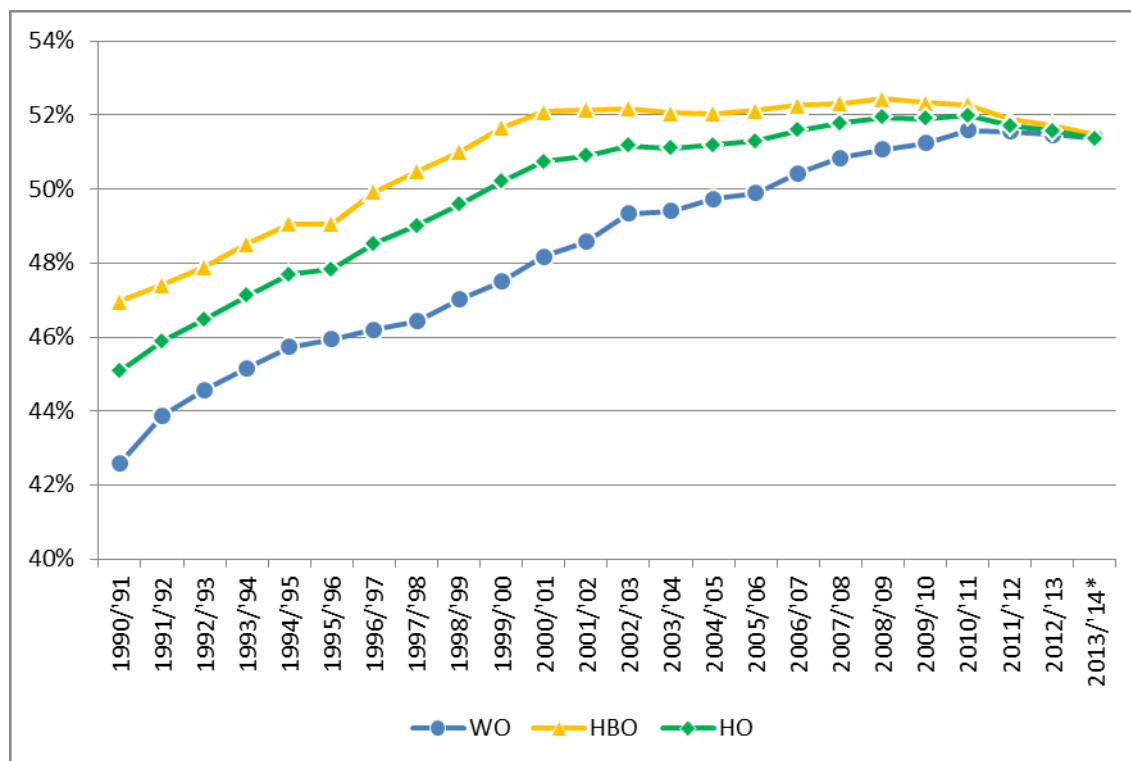
Bronnen: Eurostat; Nederlands: CBS/Statline

Nederland zit in bovenstaand overzicht in de groep middelgrote systemen en daarbinnen is de groei in deelname aan hoger onderwijs niet afwijkend: ook in Griekenland, Tsjechië en Oostenrijk kennen ze een vergelijkbare groeicurve. De grote systemen zijn veelal gegroeid waarbij de sterke groei in Turkije en Duitsland opvalt. Verder is het opmerkelijk dat de deelname in Hongarije, Roemenië, Slowakije en Polen de laatste jaren terugloopt. Ook in de Baltische staten neemt het aantal studenten af.

1.1.1 Geslacht

Het aandeel van vrouwen in het aantal ingeschreven studenten ligt al jaren boven de 50%. De groei is sinds 2010 echter tot stilstand gekomen en zelfs veranderd in een lichte daling.

Figuur 1-3: Aandeel vrouwelijke studenten in totaal aantal ingeschreven studenten, 1990-2013

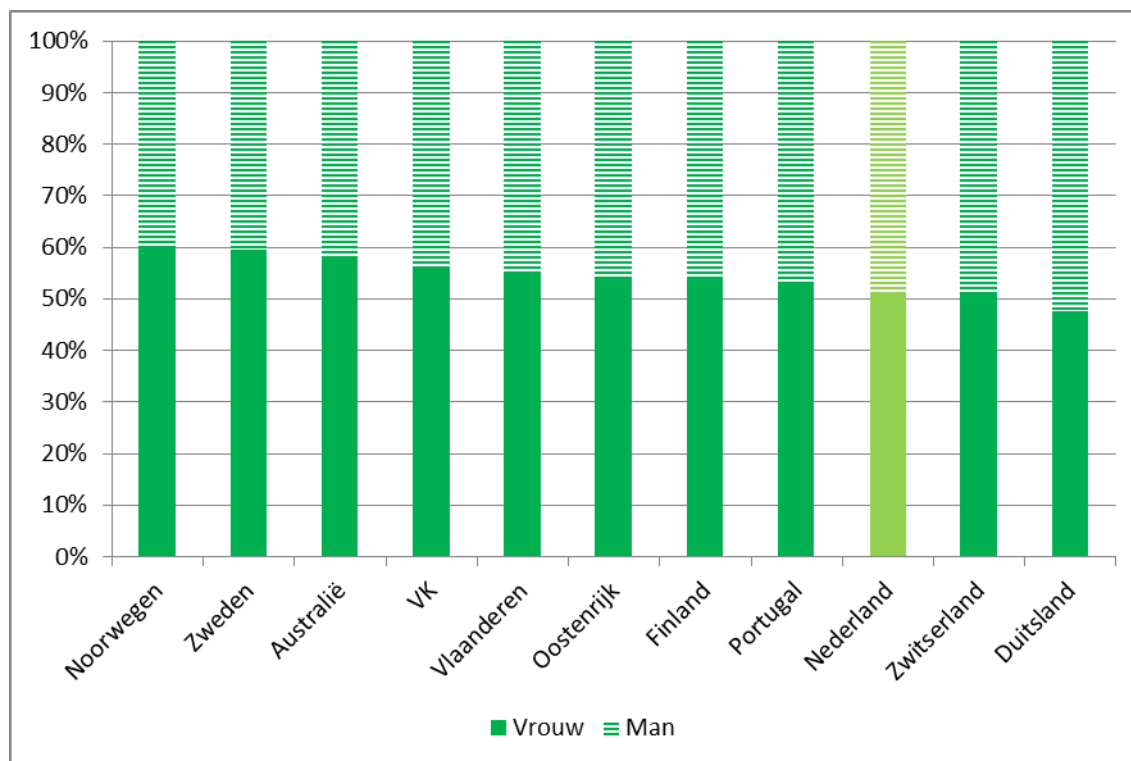

Bron: statline.cbs.nl, geraadpleegd op 07/04/2015

Noot: 2013/'14: Voorlopige cijfers

Internationaal gezien ligt het percentage vrouwelijke studenten niet echt hoog (zie Figuur 1-4).

Figuur 1-4: Verdeling van ingeschreven studenten hoger onderwijs naar geslacht in een aantal geselecteerde landen, 2013/14

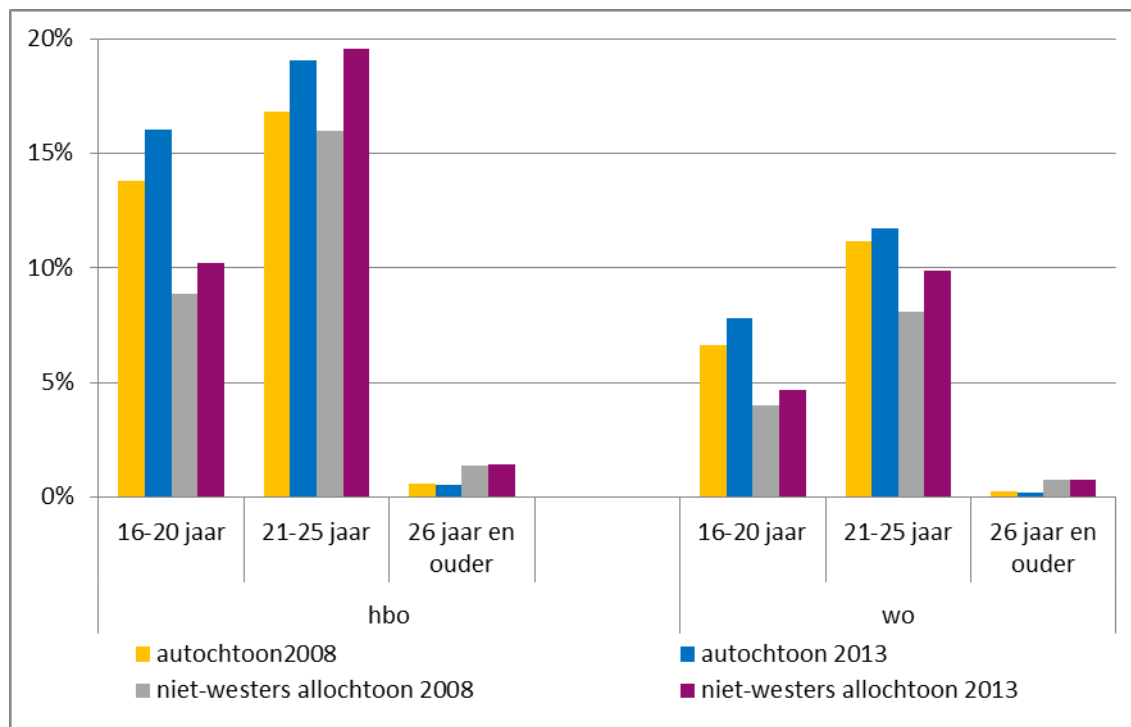
Bron: nationale statistieken

- Noot:
- Nederland: totaal opleidingsvormen, 2014 voorlopig
 - Australië: incl. buitenlanders
 - Portugal: publiek, privaat en militaire politie. Incl. internationale mobiliteit.
 - Zweden: spring semester, netto
 - Finland: bachelor, master, doctoraal, professional specialisation, licentiate's degree
 - Vlaanderen: bachelor, master en basisopleidingen.

1.1.2 Etniciteit

Autochtone jongeren nemen relatief meer deel aan hoger onderwijs dan jongeren van niet-westerse allochtone afkomst. Dit verschil is in het wo groter dan in het hbo. De deelname van niet-westerse allochtone studenten is gestegen, maar die stijging blijft bij de leeftijdsgroep 16-20 jarigen achter bij de stijging onder de autochtone studenten. Bij de leeftijdsgroep 21-25 jaar is het verschil in deelname tussen autochtone en niet-westerse allochtonen aanzienlijk minder en is ook de stijging van deelname onder niet-westerse allochtonen groter dan de stijging onder autochtonen. In het hbo ligt de deelname voor die leeftijdsgroep zelfs hoger. Jongeren met een niet-westerse allochtone afkomst stellen deelname blijkbaar (langer) uit dan autochtone jongeren.

Figuur 1-5: Deelname aan hbo en wo van autochtone en niet-westerse allochtonen studenten in relatie tot de omvang van de bevolkingsgroep, 2008 versus 2013, naar leeftijdsgroep

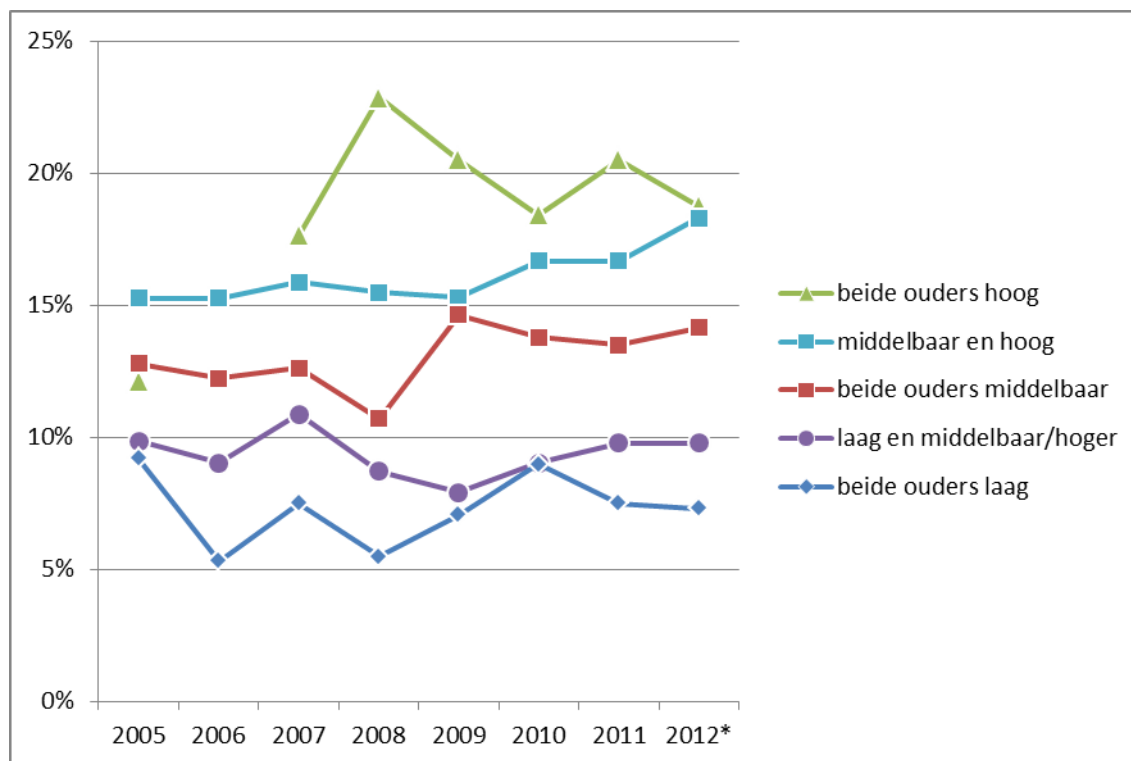

Bron: 1 cijfer HO 2013 (studentenaantallen)/CBS (bevolkingsaantallen)

1.1.3 Opleiding ouders

De achtergrond van de ouders is van invloed op de kans dat een jongere deelneemt aan hoger onderwijs. CBS verzamelt gegevens over de opleiding van ouders van jongeren via de Enquête Beroepsbevolking. Daaruit blijkt dat hoe hoger de opleiding van de ouders is hoe groter de kans is dat een jongere deelneemt aan hoger onderwijs. Als één of beide ouders een lage opleiding heeft dan is en blijft de kans op deelname vrij beperkt.

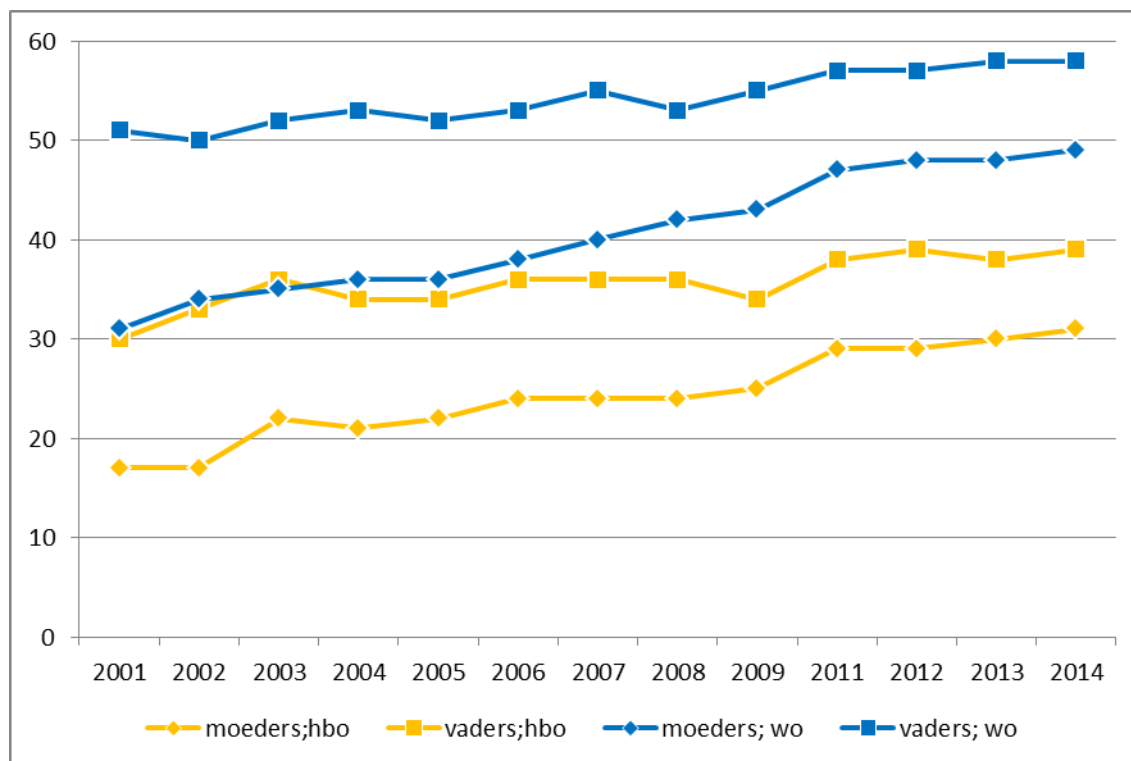
Figuur 1-6: Aantal jongeren (20-25 jarigen) dat deelneemt aan hoger onderwijs als percentage van totaal aantal jongeren (20-25 jaar) naar onderwijsniveau ouders

Bron: CBS: Onderwijssucces jongeren; sociaaleconomische kenmerken thuissituatie

Informatie uit de Studentenmonitor wijst in dezelfde richting. Het percentage studenten waarvan moeder dan wel vader hoger onderwijs heeft gevolgd is relatief hoog en is de afgelopen tien jaar gestegen (alleen het aandeel hbo-studenten met een hoog opgeleide vader is begin jaren 2000 min of meer gelijk gebleven). De invloed van de opleiding van de ouders is bij wo studenten groter dan bij hbo studenten en neemt in de loop er jaren toe. Daarbij kan worden aangetekend dat de moeders hun achterstand in deze (als motor van sociale mobiliteit) gestaag inlopen.

Figuur 1-7: Deelname aan hoger onderwijs (in %) naar type HO en opleiding vader/moeder, voltijdstudenten

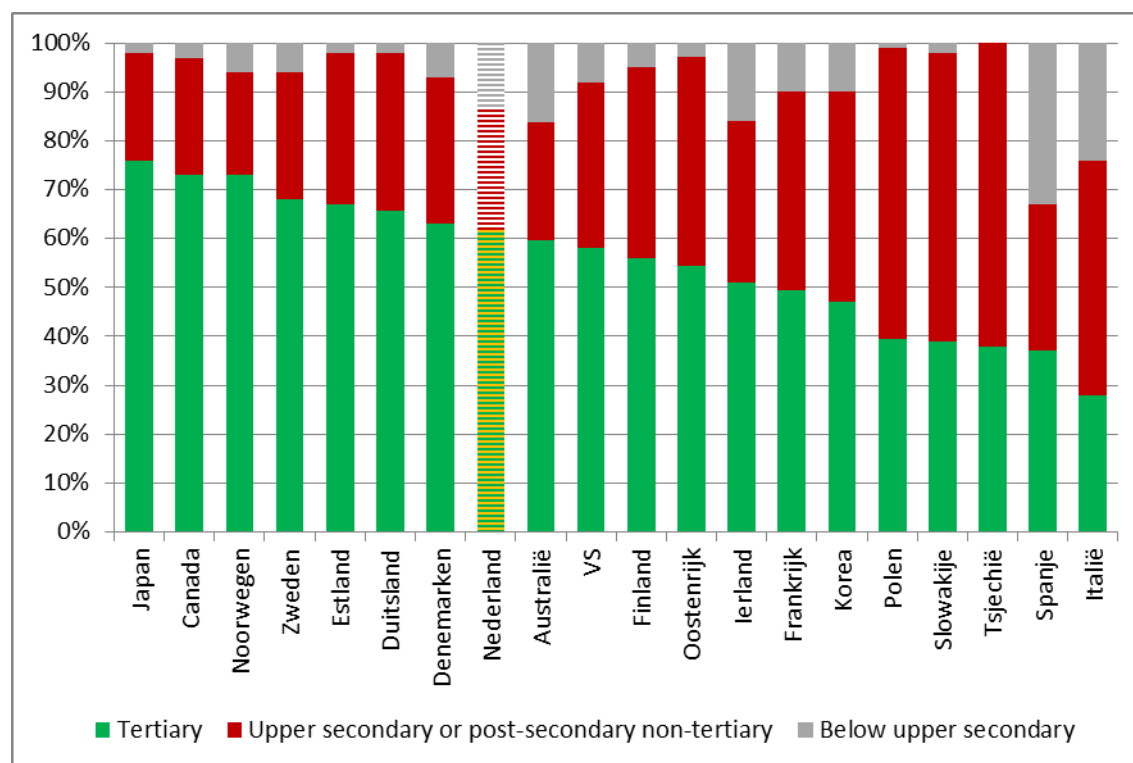

Bron: OCW Studentenmonitor hoger onderwijs 2001-2014, geraadpleegd op 03/03/2015;
<http://www.studentenmonitor.nl/tabellen/xindex.html>

Noot: moeders; hbo refereert aan het percentage studenten in het hbo wier moeder hoger onderwijs heeft gevolgd.

Beschikbare internationale cijfers zijn niet geheel vergelijkbaar met de hierboven gepresenteerde Nederlandse gegevens, maar geven wel een beeld waar Nederland staat als het gaat om (sociale) mobiliteit, gemeten aan opleidingsniveau. Als er veel jongeren voor wat betreft de deelname aan hoger onderwijs in de voetsporen treden van hun ouders dan is er minder sprake van sociale onderwijsmobiliteit dan wanneer er veel jongeren zijn die een hoger opleidingsniveau hebben dan hun ouders. Nederland is vanuit die optiek een middenmoter. Er zijn landen waar onderwijs een (veel grotere) motor voor sociale mobiliteit is (landen rechts van Nederland) maar er zijn ook landen waar onderwijs veel minder een bijdrage levert aan de sociale mobiliteit (landen links van Nederland).

Figuur 1-8: Opleiding ouders studenten HO in een aantal OESO-landen, 2012

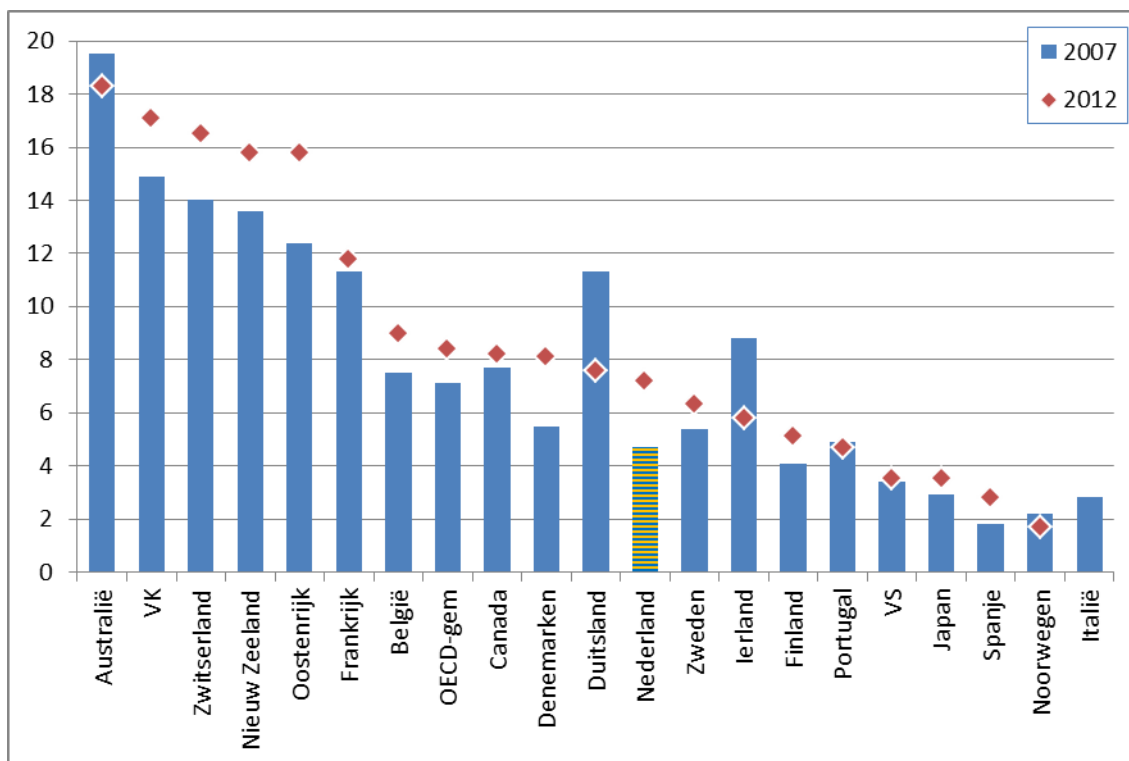
Bron: OECD (2014), Education at a Glance 2014: OECD Indicators, OECD Publishing, geraadpleegd op 05/03/2015

1.1.4 Internationaal

De deelname van buitenlandse studenten aan het Nederlandse hoger onderwijs is sterk toegenomen, maar het aandeel blijft relatief beperkt. Bijna de helft van de buitenlandse studenten komt uit een aangrenzend land (zie

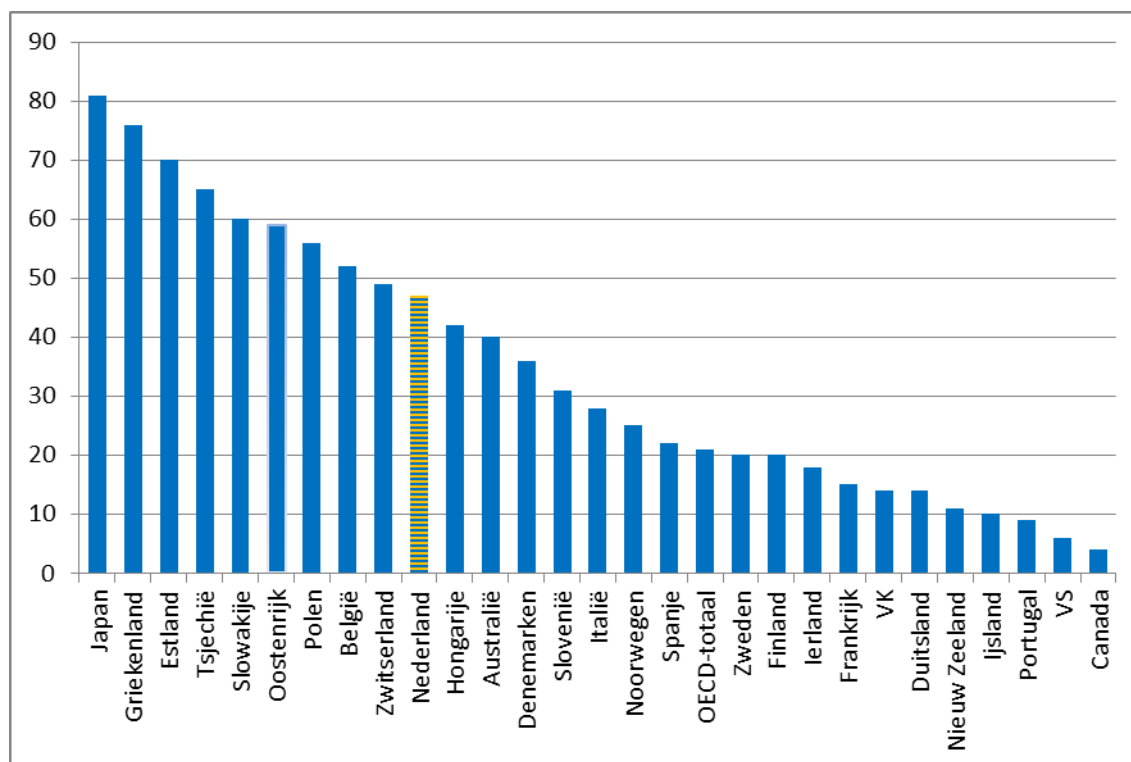
Figuur 1-10).

Figuur 1-9: Aandeel internationale studenten in een aantal OESO-landen (2012 versus 2007)

Bron: OECD Education at a Glance, 2009, tabel C2.1, geraadpleegd op 24/02/2015
 OECD Education at a Glance, 2014, tabel C4.1, geraadpleegd op 24/02/2015

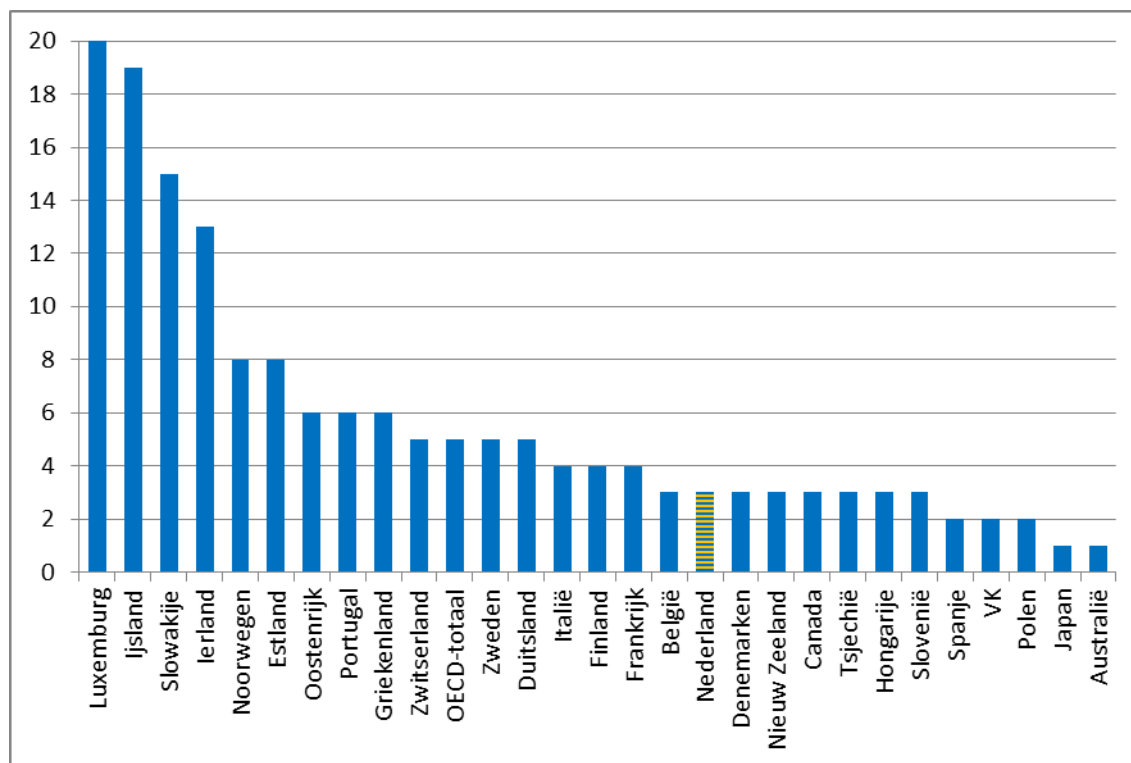
Figuur 1-10: Aandeel van internationale studenten uit naburige landen in een aantal OESO landen (2012)

Bron: OECD Education at a Glance, 2014, tabel C4.5, geraadpleegd op 05/03/2015

Hoeveel studenten staan in het buitenland ingeschreven? Uit de cijfers blijkt dat er voor Nederland een zekere balans is tussen buitenlandse studenten hier en Nederlandse studenten in het buitenland: beide zijn rond 4%. Voor andere landen zoals Australië en het Verenigd Koninkrijk is die balans volledig doorgeslagen (vergelijk Figuur 1-9 en Figuur 1-11).

Figuur 1-11: Aandeel nationale studenten ingeschreven ho buitenland (2012)

Bron: OECD Education at a Glance, 2014, tabel C4.5, geraadpleegd op 05/03/2015

1.2 Flexibel onderwijsaanbod

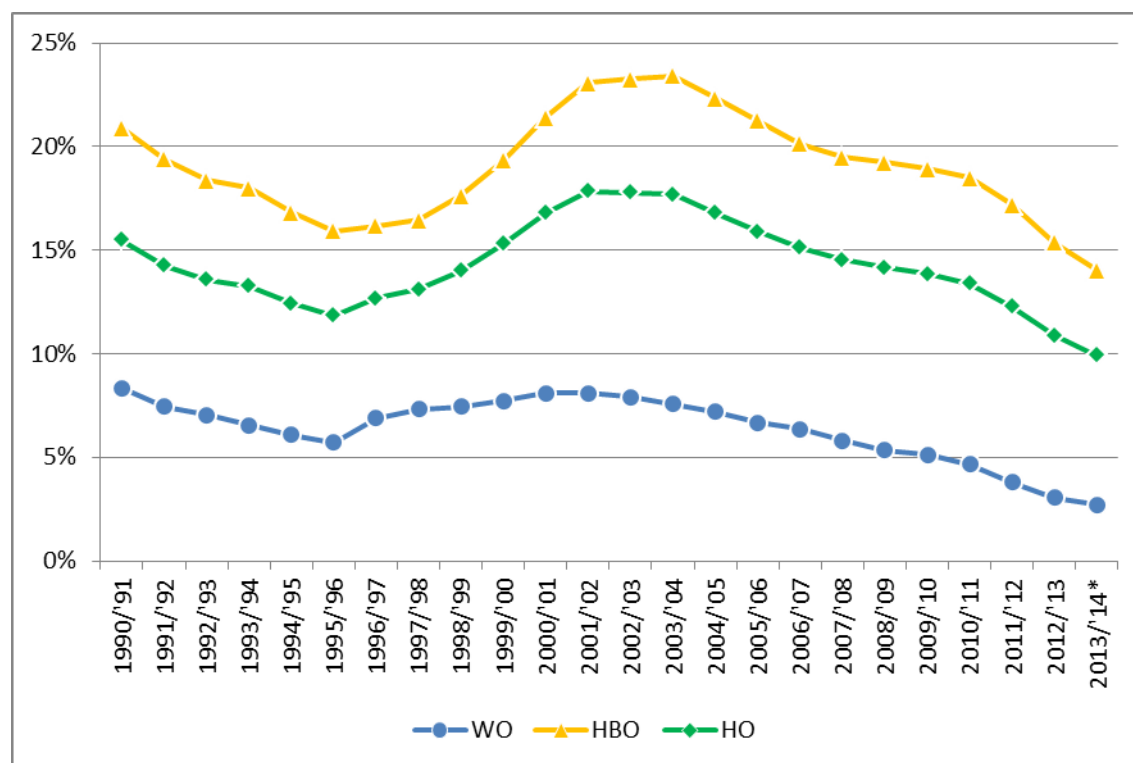
1.2.1 Deeltijdonderwijs

In het voorjaar van 2014 heeft een commissie onder voorzitterschap van dhr. Rinnooy Kan een rapport gepresenteerd (Flexibel hoger onderwijs voor werkenden) waarin de structuur van het Nederlands hoger onderwijs voor volwassenen ter discussie wordt gesteld. De arbeidsmarkt vraagt om flexibeler en meer vraag gestuurd hoger onderwijs voor werkenden, naast het reguliere voltijdonderwijs voor jonge mensen. Bovendien valt er veel te leren van de in het rapport genoemde effectieve vormen van flexibel deeltijdonderwijs in het buitenland. In het rapport staat dat de teruglopende deelname van volwassenen aan het hoger onderwijs suggereert dat het deeltijdonderwijs onvoldoende is afgestemd op de specifieke kenmerken en behoeften van de doelgroep.

Hieronder zullen we enkele van de hierboven genoemde ontwikkelingen met cijfers illustreren.

De deelname aan deeltijd hoger onderwijs is de laatste tien jaar sterk afgenomen. In absolute aantallen maar ook in relatieve zin is de daling in het hbo omvangrijker dan in het wo.

Figuur 1-12: Aandeel deeltijdstudenten in Nederlandse hoger onderwijs, 1990-2013

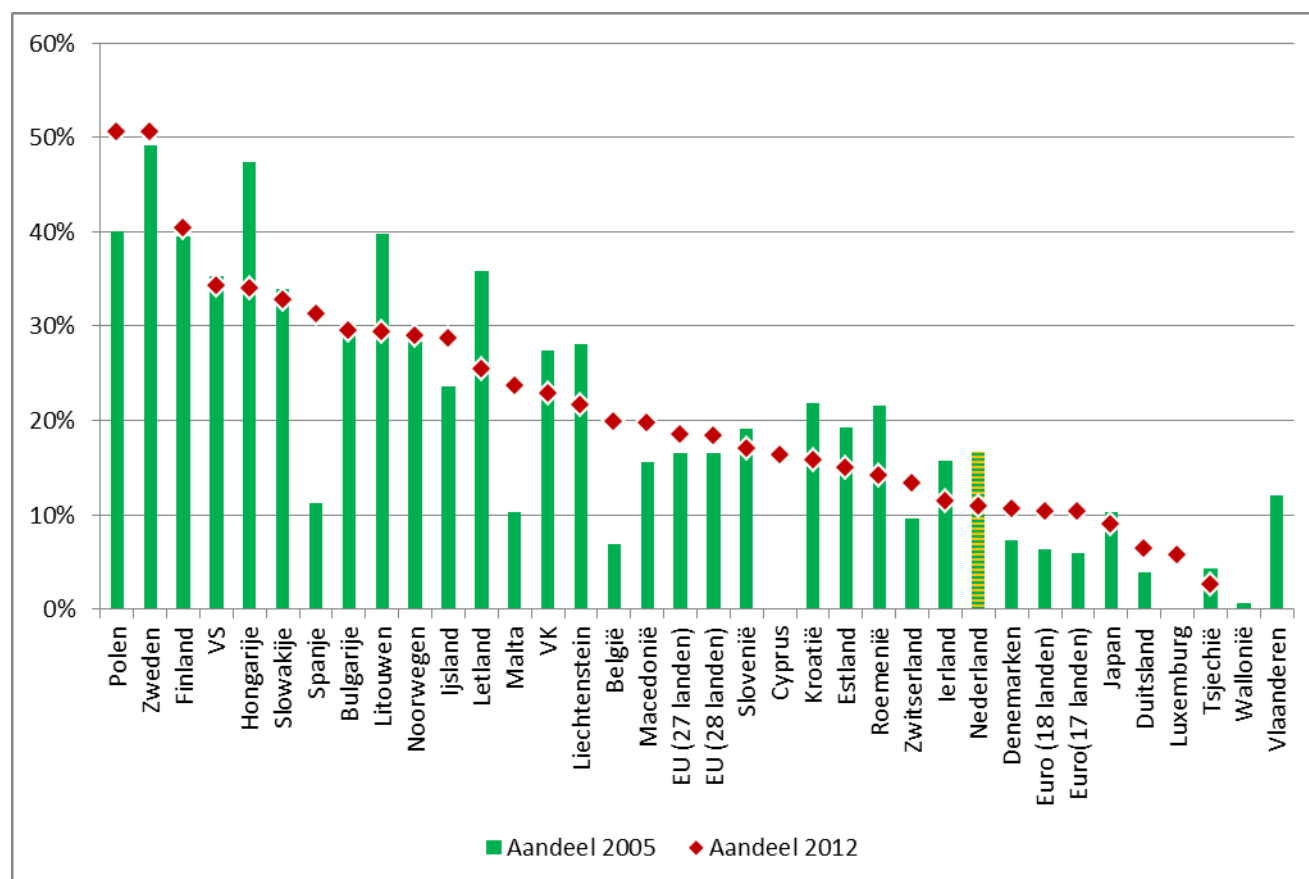
Bron: statline.cbs.nl, geraadpleegd op 07/04/2015

Noot: deeltijd en duaal

Nederland heeft relatief weinig deeltijdstudenten en dat aandeel is de afgelopen jaren ook in internationale vergelijking duidelijk afgenomen¹.

¹ Als we de Nederlandse cijfers vergelijken met de cijfers zoals die op in de database van Eurostat staan dan dan komt een opvallend verschil naar voren: de cijfers van Eurostat liggen hoger en de trend is licht stijgend. Dit is het gevolg van een verandering in de gegevenslevering aan Eurostat. Sinds 2010/11 omvatten de Eurostat gegevens ook de ingeschreven studenten aan het niet-bekostigde hoger onderwijs. Twee derde van deze studenten zijn deeltijdstudenten waardoor het percentage deeltijdstudenten in totaal anderhalf keer zo hoog uitkomt dan in het bekostigde onderwijs.

Figuur 1-13: Aandeel deeltijdstudenten in hoger onderwijs (ISCED 5A), 2005 en 2012

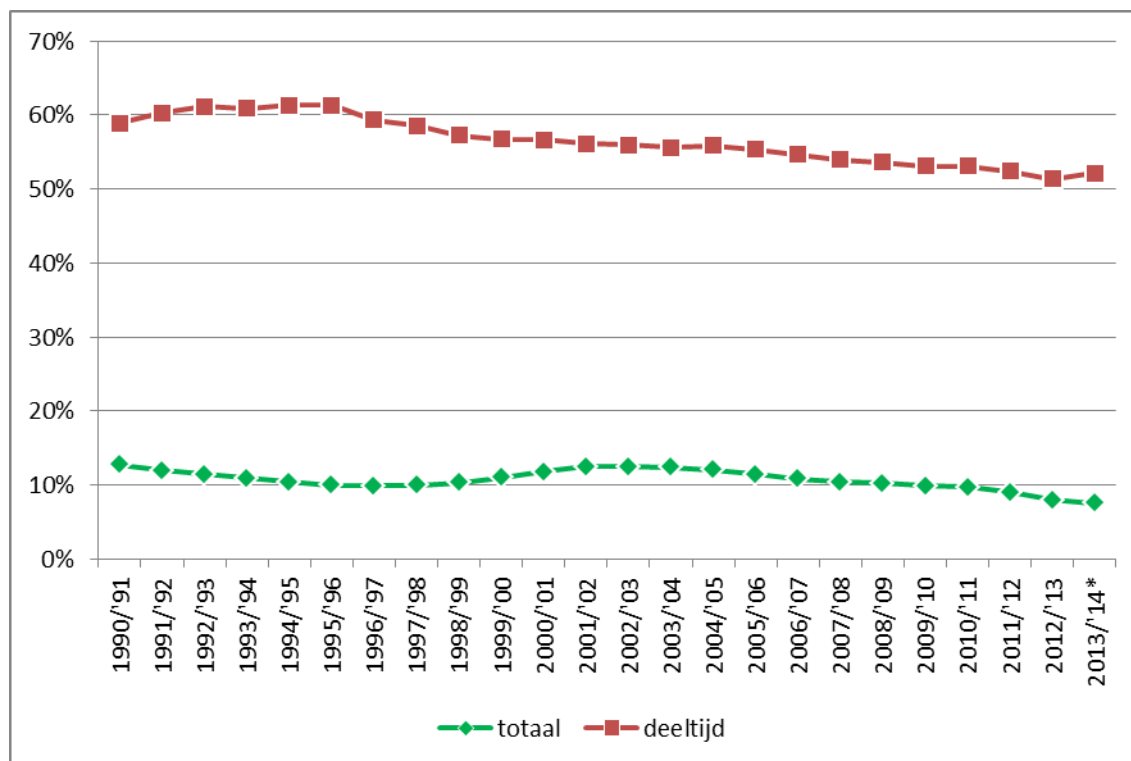

Bron: Eurostat, www.ec.europa.eu/eurostat, geraadpleegd op 26/02/2015
Nederland: CBS/Statline

1.2.2 Deelname naar leeftijd

De deelname van oudere studenten is aan sterke schommelingen onderhevig geweest. Die ontwikkeling is heel duidelijk te relateren aan de ontwikkeling in de deelname aan deeltijdonderwijs: ook daar zien we een soortgelijke fluctuatie en bovendien is het aandeel oudere studenten in de deeltijdstudenten nauwelijks veranderd.

Figuur 1-14: Oudere studenten (ouder dan 30 jaar) als percentage van totaal aantal studenten, naar onderwijsvorm, 1990-2013

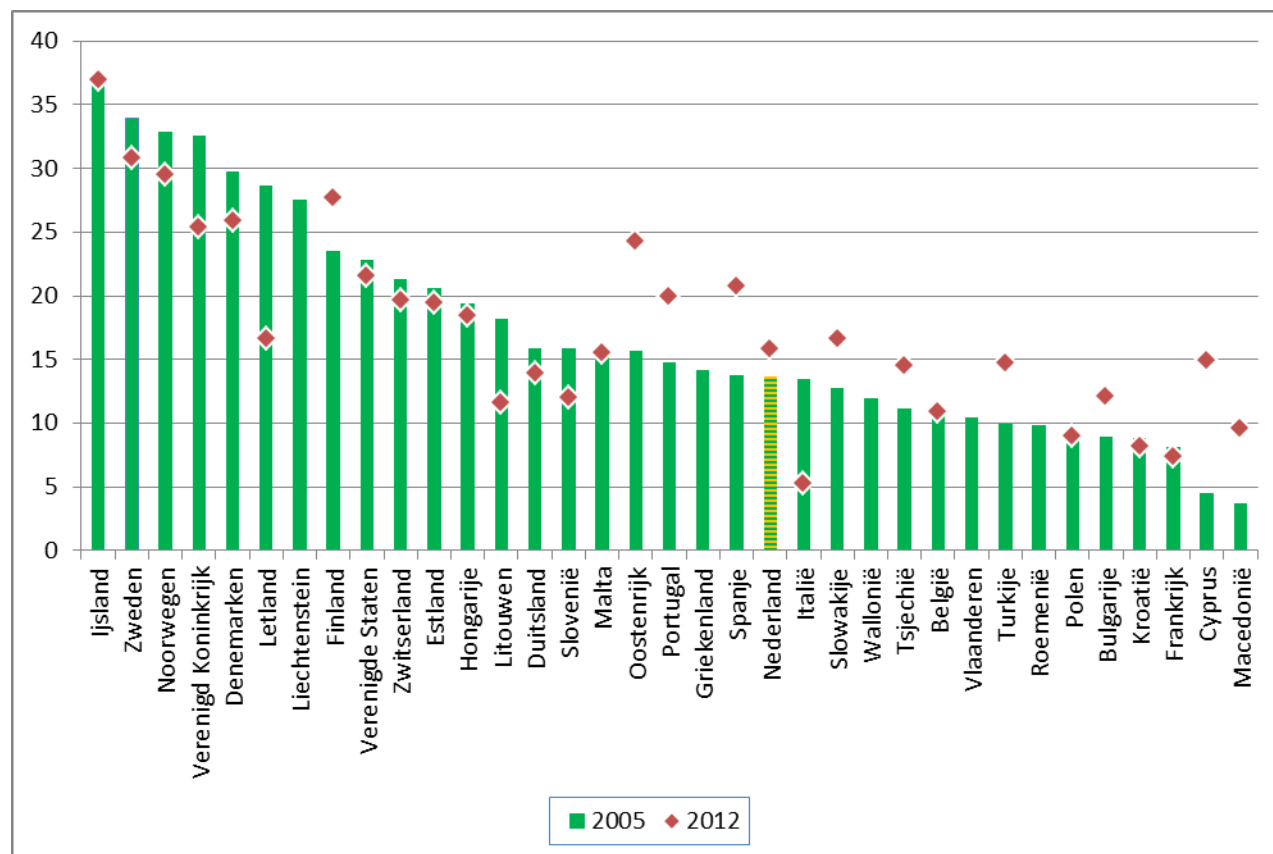

Bron: statline.cbs.nl, geraadpleegd op 07/04/2015

Noot: 2013/'14: Voorlopige cijfers

Internationaal zien we dat Nederland achter in het peloton meesrijdt. Het percentage oudere studenten is niet echt hoog en de ontwikkeling daarin is ook beperkt. Opvallend zijn ook hier de afwijkende gegevens: de 2005 Eurostat gegevens zijn (iets) hoger, maar de trend/ 2012 gegevens wijken sterk af.

Figuur 1-15: Aandeel van oudere studenten (30+) in hoger onderwijs (2012 versus 2005)

Bron: Eurostat, ec.europa.eu/eurostat, geraadpleegd op 26/02/2015

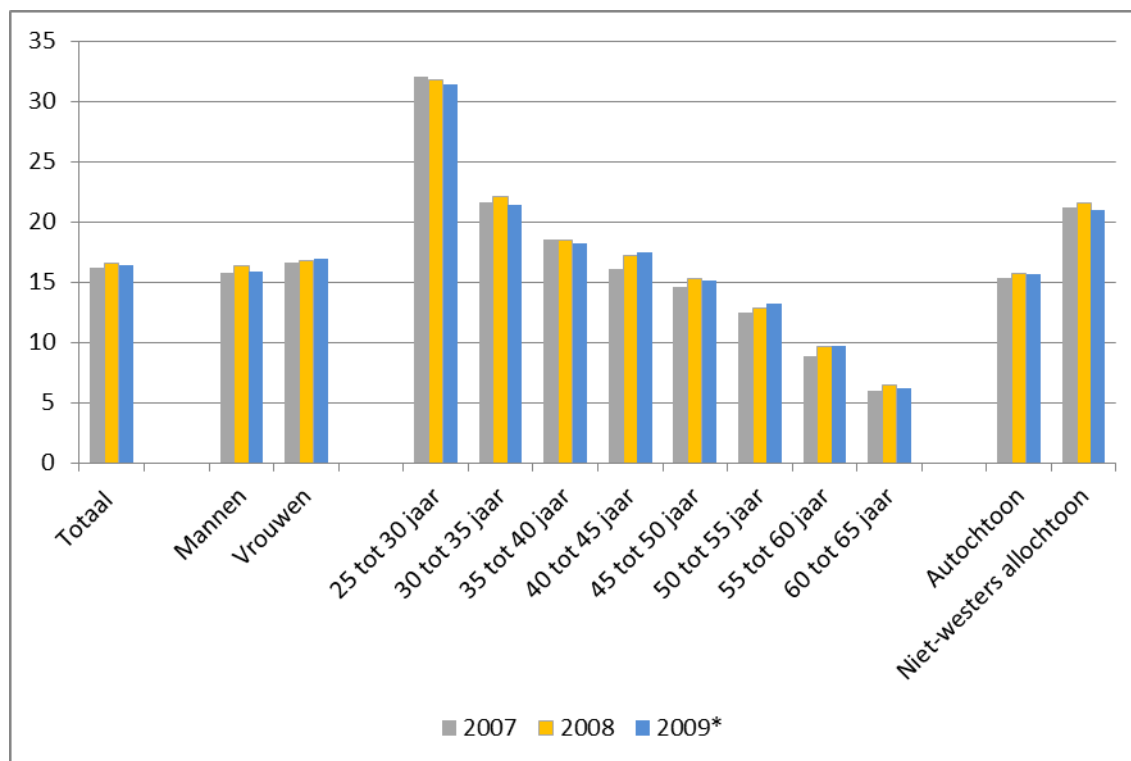
1.2.3 Leven lang leren

Leven lang leren is een breed begrip dat activiteiten omvat die gericht zijn op het bijhouden en upgraden van kennis en vaardigheden van de beroepsbevolking, maar ook onderwijsactiviteiten die gericht zijn op het toegankelijk maken van (hoger) onderwijs voor niet traditionele deelnemers aan hoger onderwijs. Die onderwijsactiviteiten betreffen niet alleen formeel leren maar ook informeel en niet-formeel leren. Leven lang leren staat al decennia op de beleidsagenda's maar de discussie krijgt regelmatig nieuwe impulsen onder invloed van maatschappelijke en technologische ontwikkelingen, zoals de economische crisis en de opkomst van digitale onderwijsvormen als de MOOCs.

Door de breedte van het begrip leven lang leren zijn internationale cijfers niet altijd eenduidig te interpreteren en gericht op slechts een klein deel van de activiteiten. De meest gangbare cijfers komen uit de Enquête Beroepsbevolking waarin de respondenten wordt gevraagd of zij vier weken voorafgaand aan het tijdstip van bevraging deel hebben genomen aan een aantal activiteiten die onder leven lang leren vallen. Uit de Nederlandse cijfers komt naar voren dat dat bij één op de zes respondenten het geval is. Deelname hangt sterk samen met de leeftijd van de respondenten (jongeren nemen meer deel dan ouderen) en ook ten aanzien van de etnische achtergrond blijkt een opvallend verschil (respondenten met niet Westerse allochtone achtergrond nemen meer deel).

Internationaal gezien blijft Nederland achter bij de Scandinavische landen, maar vergeleken met de rest van het buitenland doet Nederland het op dit punt goed (zie Figuur 1-17).

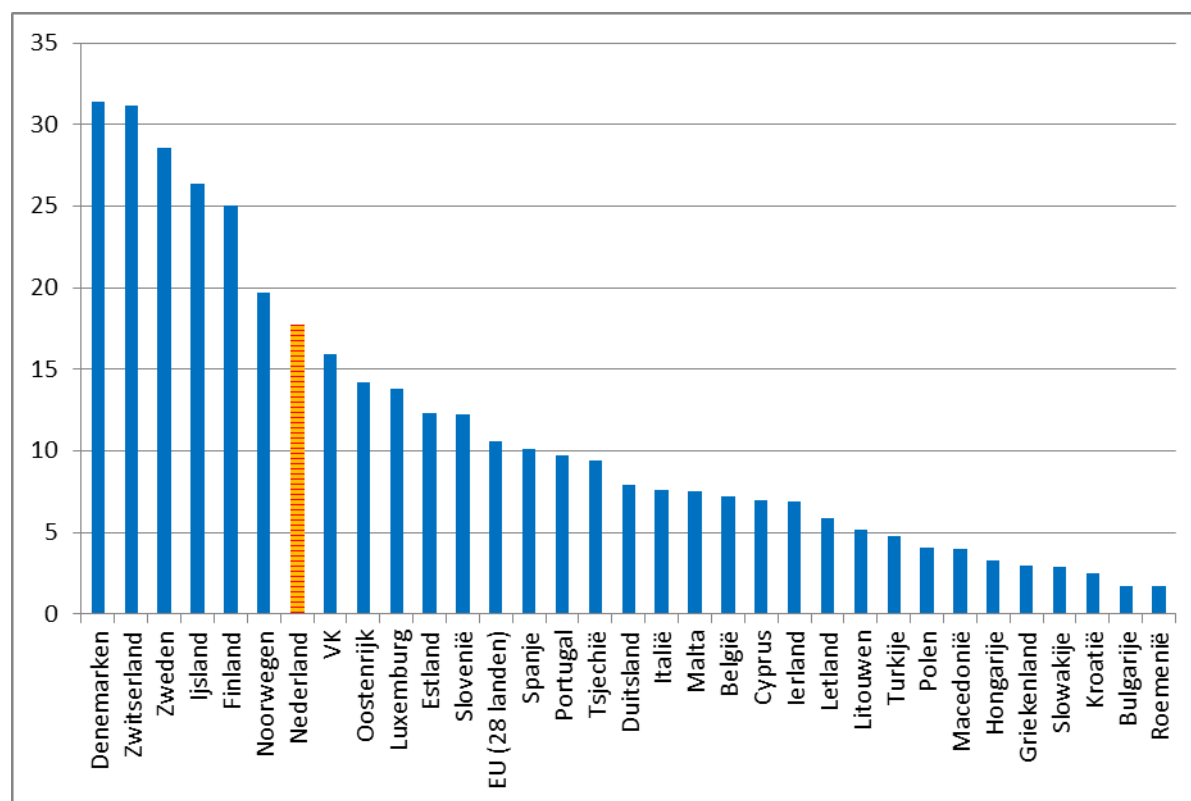
Figuur 1-16: Leven lang leren deelname in Nederland naar enkele kenmerken

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, geraadpleegd op 16/02/2015

Noten: Nederland: 2009 voorlopige cijfers. Leven lang leren verwijst naar het percentage personen in leeftijdscategorie 25-64 jaar die vier weken voorafgaand aan de enquête (Enquête Beroepsbevolking) hebben aangegeven dat zij een opleiding of onderwijs volgen. De verzamelde informatie heeft betrekking op alle vormen van onderwijs of opleiding ongeacht of deze voor de respondent wel of niet relevant zijn voor een mogelijk toekomstige baan. Cijfers 2014 zijn voorlopige cijfers

Figuur 1-17: Aandeel leven lang leren 25-64 jaar in 2014

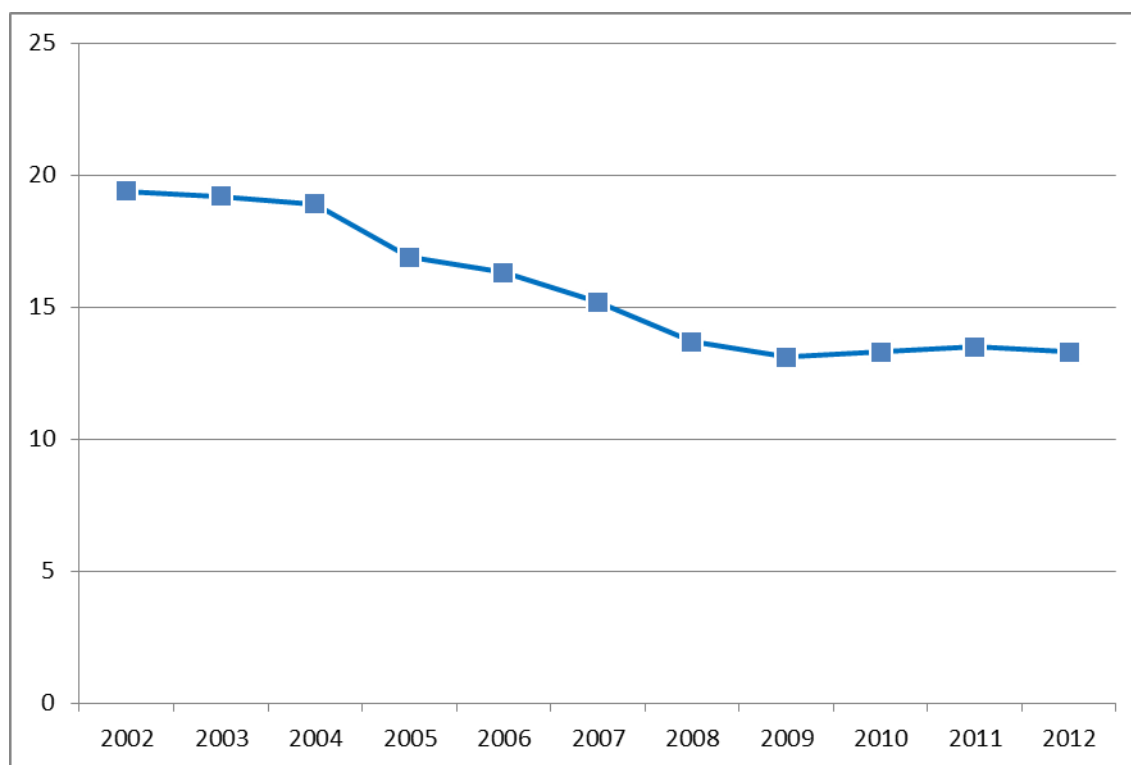

Bron: Eurostat, geraadpleegd op 16/02/2015

1.2.4 Open Universiteit

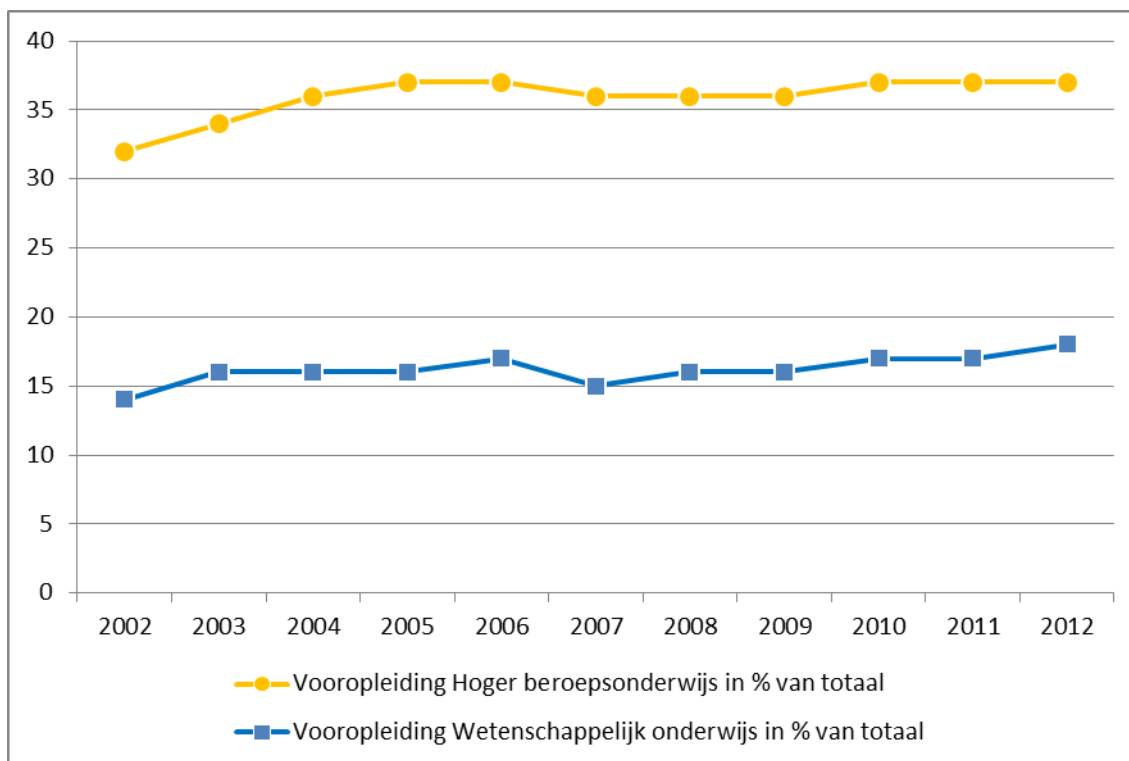
Een laatste aspect van de flexibilisering waar hier aandacht aan wordt besteed is de deelname aan het hoger onderwijsaanbod van de Open Universiteit. Na een terugloop van het aantal actieve studenten aan het begin van de eeuw is het deelnemersaantal gestabiliseerd (zie Figuur 1-18). Het aandeel van deelname door hoger opgeleiden (hbo) lijkt ook te stabiliseren, maar het aandeel van studenten die al een universitaire studie hebben afgerond blijft langzaam toenemen (zie Figuur 1-19). Tot slot kunnen we constateren dat het aandeel van de diploma georiënteerde deelname is afgenomen (Figuur 1-20).

Figuur 1-18: Aantal actieve studenten Open Universiteit (x1.000)

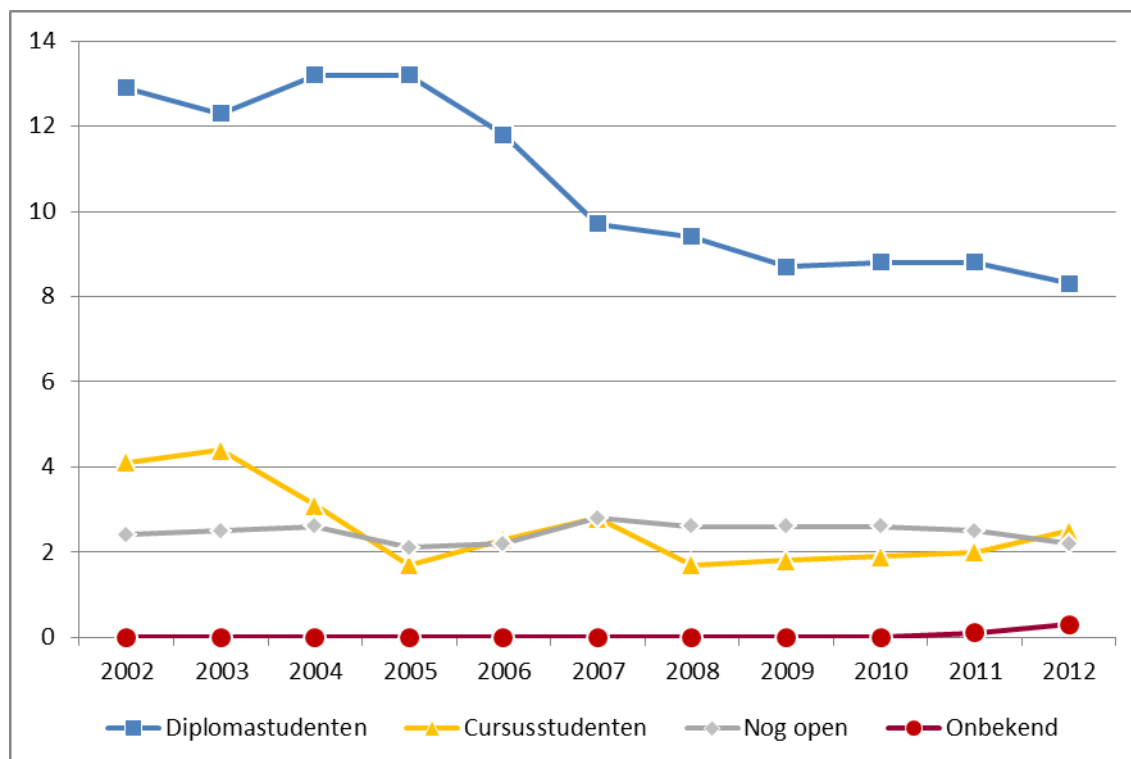
Bron: CBS, www.cbs.nl, geraadpleegd op 06/03/2014

Figuur 1-19: Aantal OU-studenten met vooropleiding in het HO als percentage van totaal aantal OU-studenten (2002-2012)

Bron: CBS, www.cbs.nl, geraadpleegd op 06/03/2014

Figuur 1-20: Ingeschreven studenten in verschillende typen opleidingen van de OU (x1.000)

Bron: CBS, www.cbs.nl, geraadpleegd op 06/03/2014

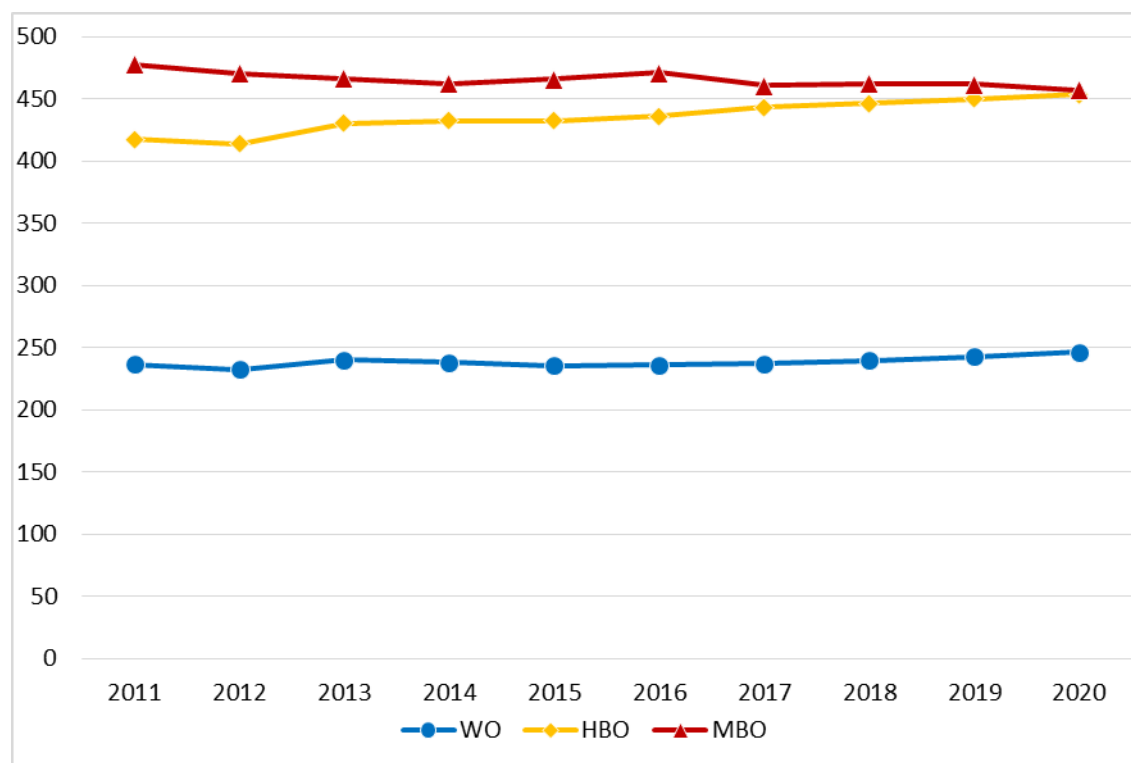
1.3 Voorspellingen/verwachting

Voor de opstellers van beleidsagenda's is het van groot belang om over betrouwbare informatie te beschikken over de verwachte deelname aan hoger onderwijs de komende jaren. Die deelname wordt vooral bepaald door demografische ontwikkelingen en de ontwikkelingen in het deelnamepercentage. De informatie over demografische ontwikkelingen zijn relatief betrouwbaar omdat de omvang van de toekomstige potentiële instroomcohorten nu al bekend zijn. De informatie over het deelnamepercentage in de toekomst is veel onzekerder. Tot nu toe is het deelnamepercentage gestaag gegroeid maar met de onzekere economische situatie, de hogere individuele lasten en veranderingen op de arbeidsmarkt voor hoger opgeleiden is het niet vanzelfsprekend dat die stijgende lijn doorzet.

De cijfers over het aantal verwachte deelnemers aan hoger onderwijs in Nederland zijn te vinden in de referentieramingen². De resultaten van die ramingen laten een terugloop in de deelname aan het mbo zien, een beperkte toename in de deelname aan het wo en een relatief sterke toename aan het hbo.

² <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/09/16/referentieraming-2014.html>

Figuur 1-21: Raming aantal ingeschreven studenten in het mbo, hbo, wo; 2011-2020

Bron: Referentieraming2014, geraadpleegd op 19/02/2015

Noot: Excl. leerlingen in Caribisch Nederland ('BES eilanden')

In de komende jaren zal de regionale spreiding een interessant aspect van de ramingen worden. Gezien de demografische krimp in de niet Randstedelijke gebieden die zich nu al bij de instroom van het voortgezet onderwijs doet voelen, en de regio gebonden instroom van veel universiteiten en hogescholen³ is het aannemelijk dat de regionale spreiding van de deelname aan het eind van het decennium gaat veranderen.

Op internationaal niveau zijn recente publicaties op dit terrein nog niet beschikbaar. In het rapport *Skills supply and demand in Europe, medium term forecast up to 2020* van Cedefop uit 2010 wordt onder andere gekeken naar het aandeel hoger opgeleiden in de beroepsbevolking en naar de verwachte ontwikkeling daarin over de periode 2010-2020 (zie Figuur 1-22). Uit dat rapport komt naar voren dat Nederland relatief veel hoger opgeleiden heeft (de verticale as) en dat de verwachte groei ook sneller zal gaan dan het gemiddelde in Europa (de horizontale as). Nederland zit hierbij echter niet aan de top.

In de serie *Higher Education in 2030* (OESO, 2008) worden voorspellingen gedaan op grond van demografische ontwikkeling en twee scenario's voor de groei in deelname aan hoger onderwijs. Scenario 1 gaat uit van een stabilisatie van het deelnamepercentage en scenario 2 gaat uit van een stabilisatie van de groei in deelnamepercentage. Per land zijn projecties tot 2025 gemaakt (zie Figuur 1-23 en Figuur 1-24). Uit een eerste confrontatie met de Nederlandse referentieramingen blijkt dat de Nederlandse raming halverwege de twee scenario's uitkomt. De meerwaarde van dit rapport is dat er een internationale vergelijking gemaakt wordt. Daaruit blijkt dat de verwachte toename in deelname

³ zie ook <http://www.tubantia.nl/algemeen/specials/studentenkaart>

in Nederland vrij groot is en dat dat voor een belangrijk deel komt door de verwachte groei in deelnamepercentage. Op grond van de relatief vlakke demografische trend en de relatief steile trend in deelnamepercentage wordt de invloed van demografische factoren voor Nederland veel minder ingrijpend ingeschat dan voor een aantal andere landen.

Figuur 1-22: Percentage hoger opgeleiden in de beroepsbevolking en de verwachte verandering daarin (2010-2020)

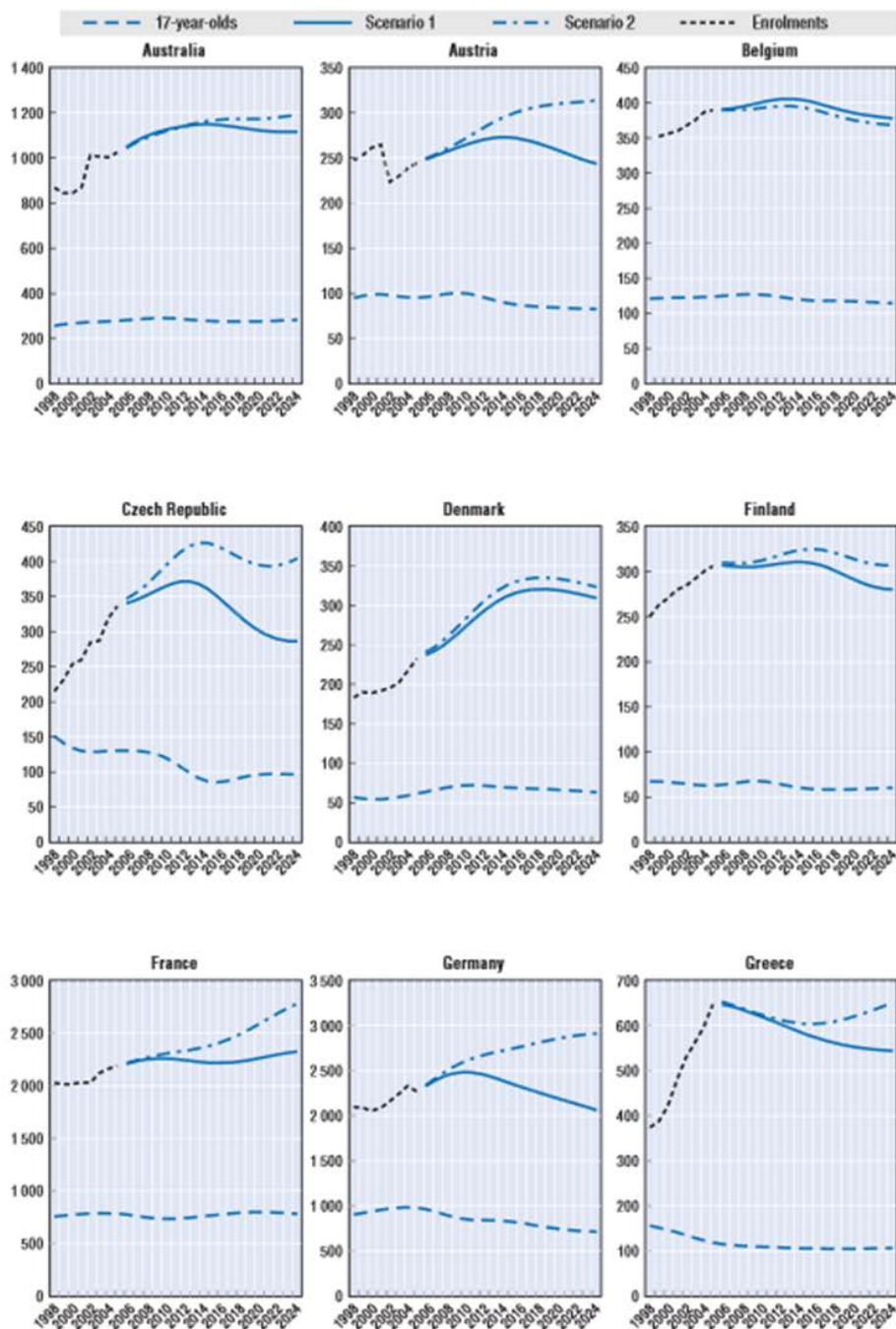

Source: Cedefop (IER estimates based on E3ME and StockMOD).

Figuur 1-23: De verwachte invloed van demografische ontwikkeling op de deelname aan hoger onderwijs

2. WHAT IS THE IMPACT OF DEMOGRAPHY ON HIGHER EDUCATION SYSTEMS? A FORWARD-LOOKING APPROACH FOR OECD COUNTRIES

Figure 2.3. Size of cohorts of young people aged 17 and student enrolments according to the two scenarios: trends and country projections

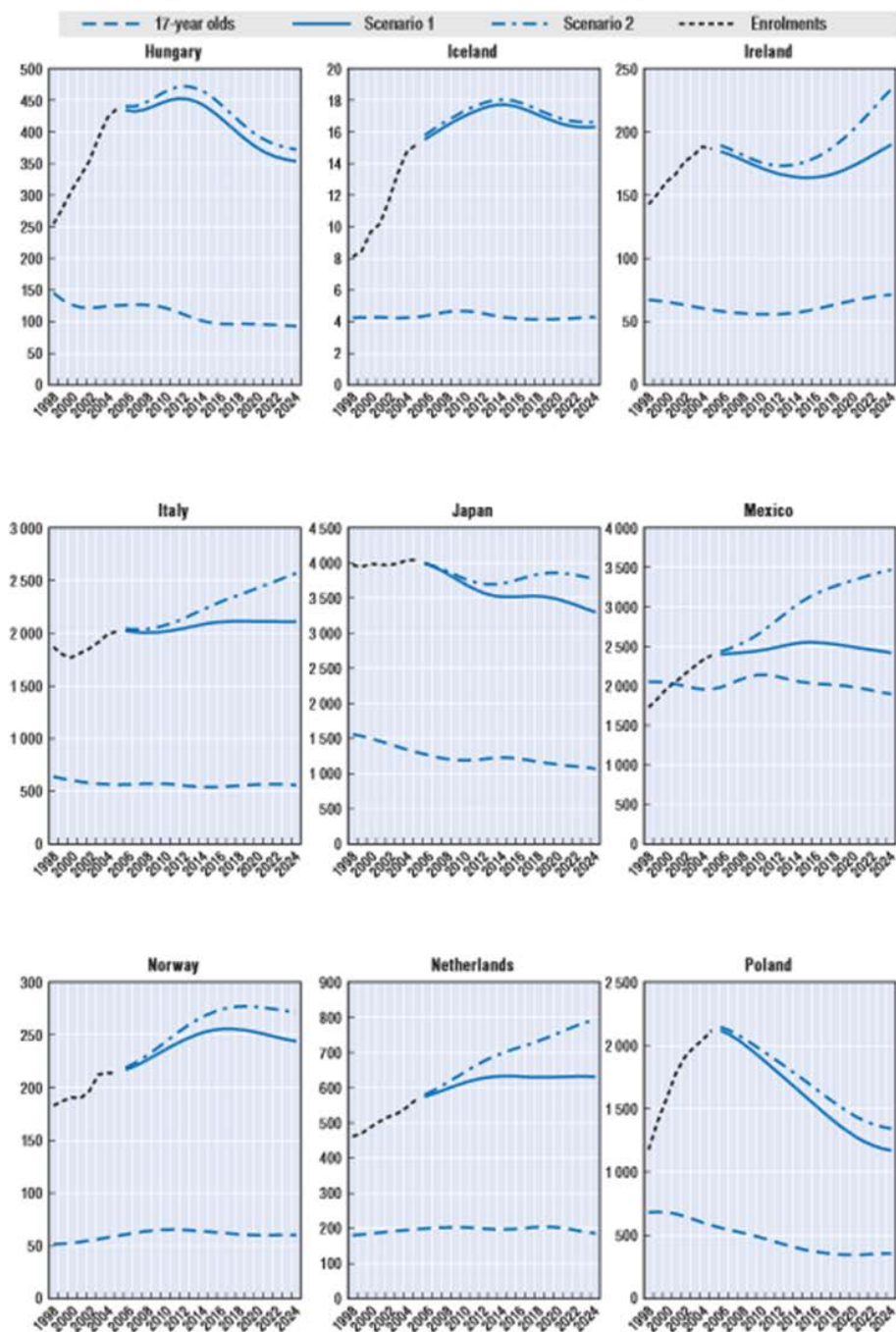

Source: OECD and UN Population Division (as revised in 2006).

Figuur 1-24: De verwachte invloed van demografische ontwikkeling op de deelname aan hoger onderwijs (vervolg)

2. WHAT IS THE IMPACT OF DEMOGRAPHY ON HIGHER EDUCATION SYSTEMS? A FORWARD-LOOKING APPROACH FOR OECD COUNTRIES

Figure 2.3. Size of cohorts of young people aged 17 and student enrolments according to the two scenarios: trends and country projections (cont.)

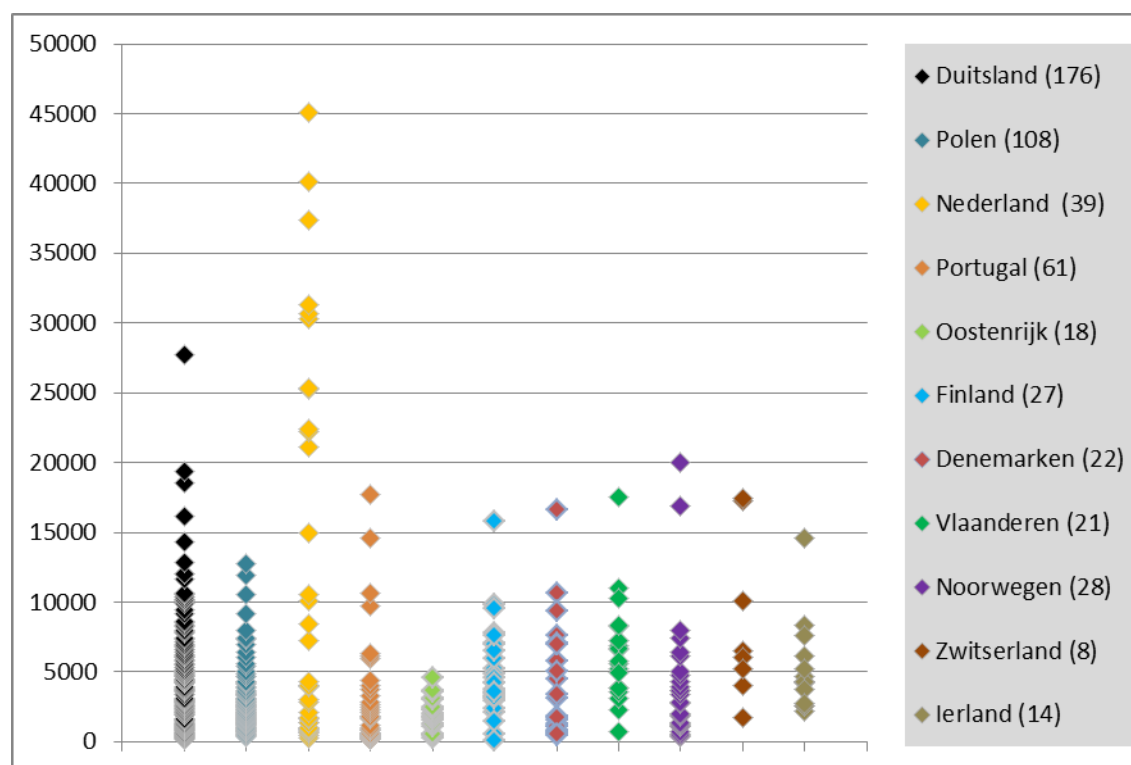
Source: OECD and UN Population Division (as revised in 2006).

2 Structuur van het hoger onderwijsbestel

2.1.1 Aantal en omvang HO-instellingen

Binnen de binaire hoger onderwijssystemen in Europa valt Nederland niet echt op door een groot of klein aantal hogescholen. Wat wel opvalt is dat er relatief veel grote hogescholen zijn. Verder zien we in Figuur 2-1 dat in de systemen met weinig hogescholen (Zwitserland en Ierland) echt kleine instellingen (kleiner dan 1000 studenten) ontbreken.

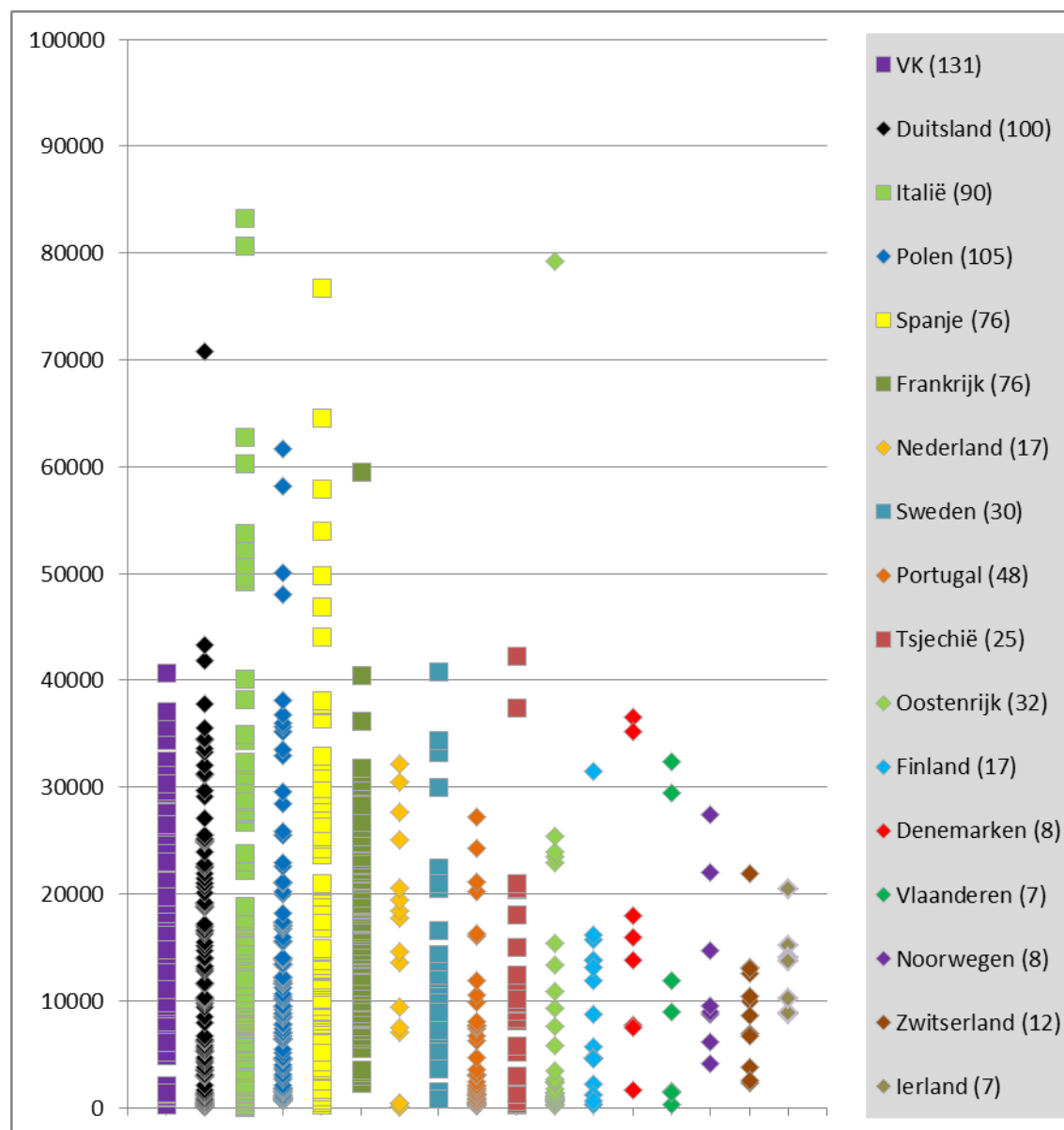
Figuur 2-1: Aantal hogescholen (UAS) naar aantal ingeschreven studenten, 2011

Bron: ETER database, <http://eter.joanneum.at/imdas-eter/browse/browse.jsf>

Het aantal universiteiten is in Nederland vrij bescheiden. Dat heeft voor een deel te maken met het binaire karakter van het Nederlandse hoger onderwijsstelsel (2/3 van de studenten zit in het hbo) en voor een deel omdat er slechts weinig echt kleine universiteiten zijn (de levensbeschouwelijke universiteiten).

Figuur 2-2: Aantal universiteiten naar aantal ingeschreven studenten, 2011

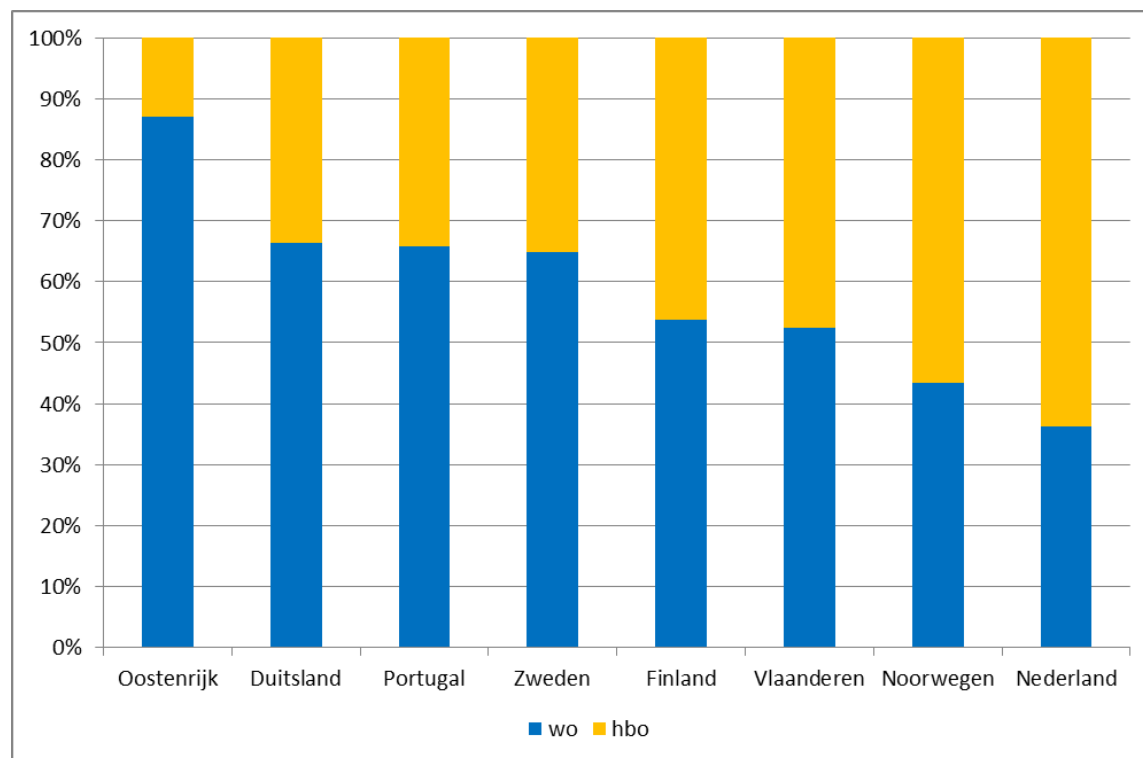
Bron: ETER database, <http://eter.joanneum.at/imdas-eter/browse/browse.jsf>

2.1.2 Studenten

Als we de structuur van het hoger onderwijsstelsel beschrijven aan de hand van het aantal ingeschreven studenten dan heeft Nederland een relatief grote hbo-sector. In Nederland staat twee

derde van de studenten ingeschreven bij een hogeschool terwijl dat in Duitsland, Portugal en Zweden slechts één derde is (zie Figuur 2-3).

Figuur 2-3: Verdeling van studenten ingeschreven in het HO naar type HO, 2013/14

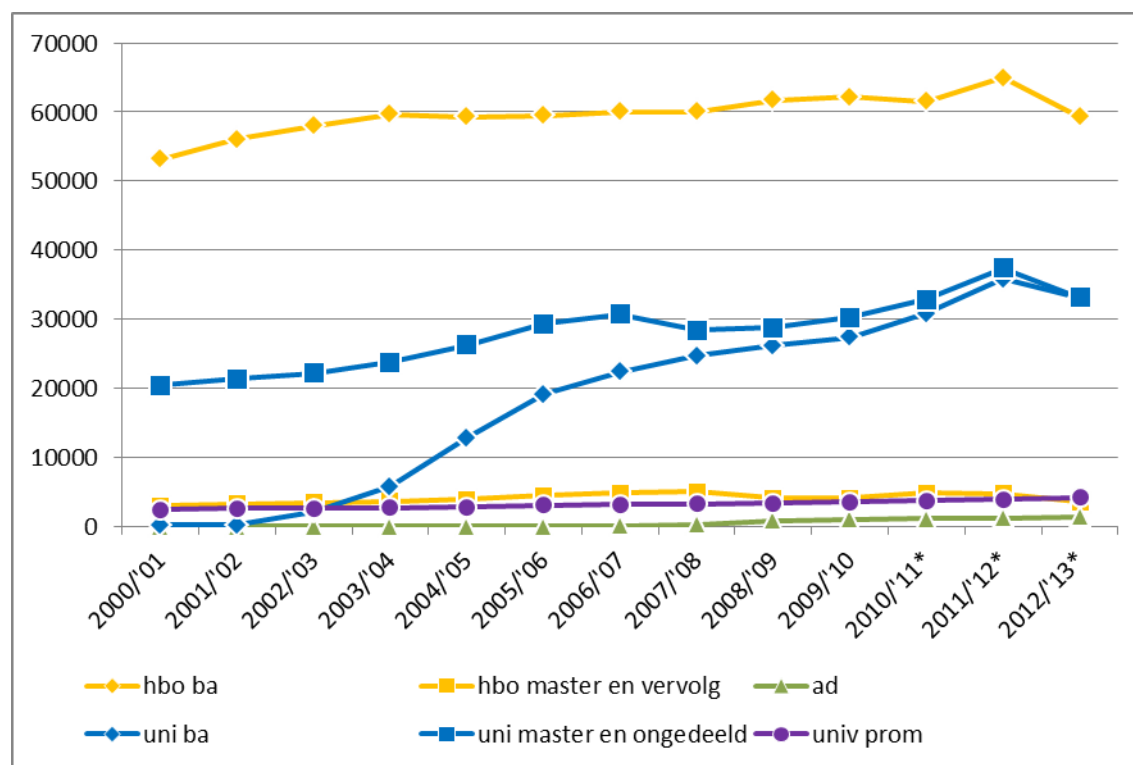
Bronnen: CBS (2015), Cijfers, www.cbs.nl
 Destatis (2015), Statistisches Bundesamt, www.destatis.de
 DGEEC (2015), Estatísticas, www.dgeec.mec.pt
 NSD (2015), Database for statistikk om høgere utdanning, NSD: <http://www.nsd.uib.no/>
 Statistics Finland (2015), Statistics, http://www.stat.fi/index_en.html
 Statistik Austria (2015), Bildung, Kultur, www.statistik.at
 Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2015), Onderwijsstatistieken, www.ond.vlaanderen.be/
 UKA (2015), Utbildning på grundnivå och avancerad nivå, www.uk-ambetet.se

Noten: Nederland: 2014 voorlopige cijfers
 Oostenrijk: publieke en private universiteiten
 Duitsland: wintersemester
 Portugal: publiek, privaat en militaire politie. Incl. internationale mobiliteit.
 Zweden: spring semester, netto

2.1.3 Afgestudeerden

Een ander structuurkenmerk van een nationaal hoger onderwijsstelsel is de verdeling naar niveaus van opleidingen. In het Nederlandse hbo ligt de nadruk op de bachelor graad. De mastergraden (inclusief de diploma's voor vervolgoopleidingen) hebben een beperkt aandeel in het totaal aantal uitgereikte diploma's behouden. Het aantal associate degrees is nog steeds beperkt. Aan de universiteiten ligt het aantal uitgereikte bachelor graden recentelijk vrijwel gelijk aan het aantal master graden: vrijwel alle bachelors gaan door met een universitaire master.

Figuur 2-4: Gediplomeerden naar type diploma

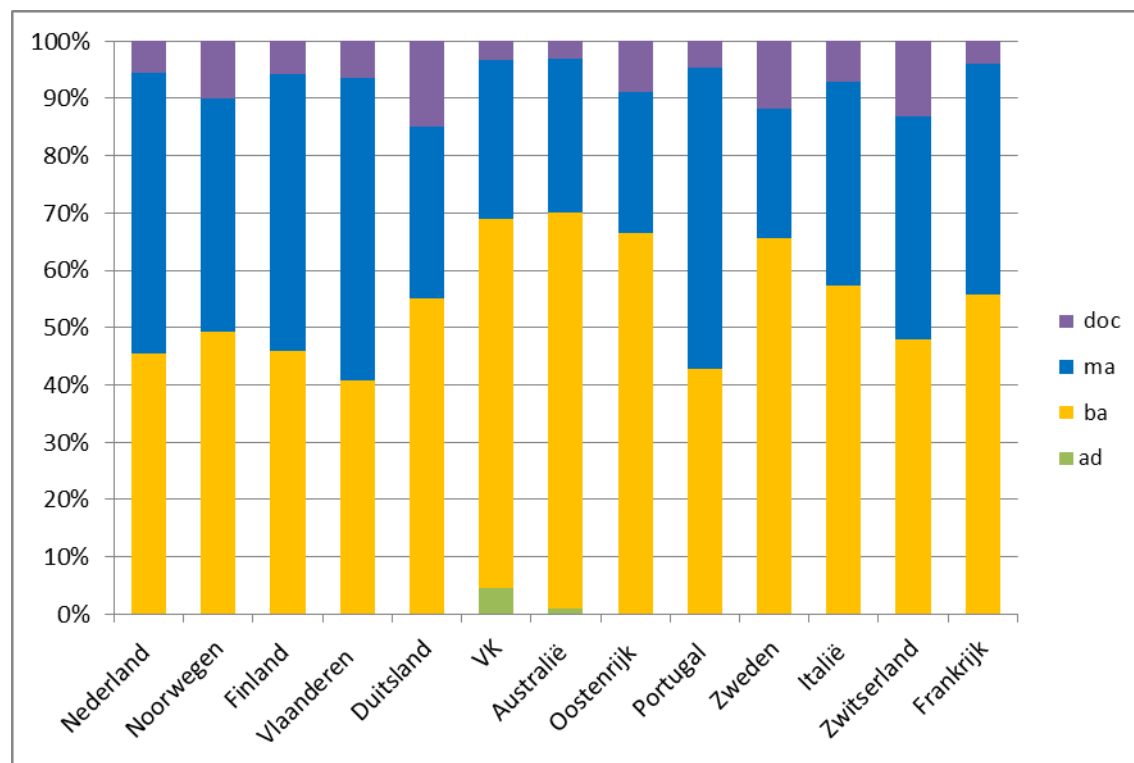
Bronnen: CBS, statline

VSNU, Onderzoeksinput en -output, www.vsnu.nl

Noot: de fluctuatie aan het eind van de reeks is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan de langstudeerdersmaatregel.

Kijken we internationaal naar het aantal uitgereikte diploma's dan blijkt dat er aan Nederlandse universiteiten relatief veel master diploma's worden uitgereikt en relatief weinig doctor graden. In Figuur 2-5 scoren het Verenigd Koninkrijk en Australië wel lager wat betreft het percentage PhD's, maar die landen hebben geen binair systeem en kennen daarom relatief veel bacheloropleidingen. Die unitaire structuur is ook de reden waarom alleen in die twee landen korte opleidingen (vergelijkbaar met de Nederlandse ad's) worden aangeboden aan universiteiten.

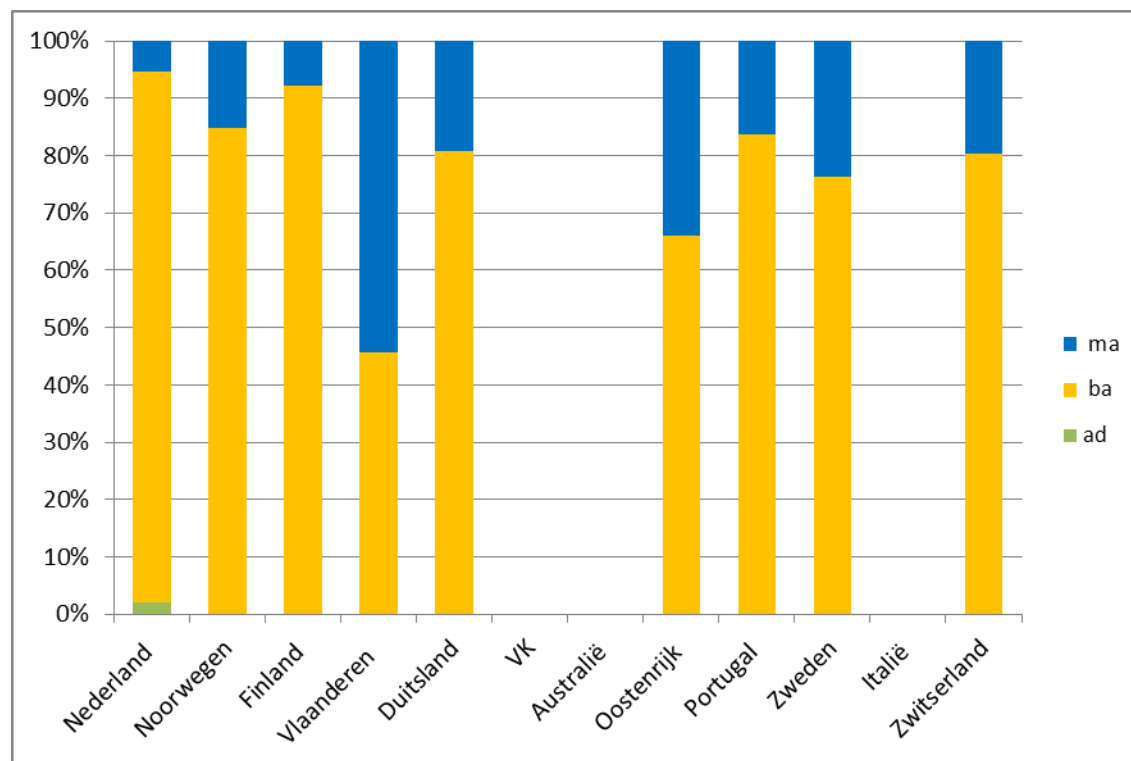
Figuur 2-5: Aandeel afgestudeerden WO naar niveau opleiding (2012/2013)

Noten: Vlaanderen: diploma's
 Nederland: voorlopige cijfers
 Australië: 2013/2014
 Oostenrijk: publieke universiteiten
 Portugal: publiek, privaat en militaire politie, ongeacht graad
 Italië: 2011/2012
 Frankrijk: universiteiten

Hogescholen bieden in het algemeen vooral bacheloropleidingen aan en slechts een beperkt aantal masteropleidingen. In Nederland en Noorwegen is het percentage masterdiploma's relatief klein. Het hoge Vlaamse aandeel is voor een belangrijk deel terug te voeren tot de structurele hervormingen die daar hebben plaatsgevonden.

Figuur 2-6: Aandeel afgestudeerden HBO naar niveau opleiding (2012/2013)

- Bronnen: Noorwegen: <http://dbh.nsd.uib.no/statistikk/rapport.action?visningId=133>
 Finland: http://www.stat.fi/til/yop/2013/02/yop_2013_02_2014-06-11_tau_001_en.html,
http://www.stat.fi/til/akop/2014/02/akop_2014_02_2014-11-14_tau_004_en.html
 Vlaanderen: <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistiek/2013-2014/statistischjaarboek2013-2014/publicatiestatistischjaarboek2013-2014.htm>
 Duitsland: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/BildungForschungKultur/Hochschulen/Tabellen/BestandenePruefungenGruppen.html#Fussnote2>
 Nederland: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=70962NED&D1=0-3&D2=0&D3=0&D4=I&D5=0&D6=a&D7=10,15-17&HDR=G3,G4,G1,G2,G6&STB=G5,T&VW=T>
http://cijfers.hbo-raad.nl/QvAJAXZfc/opendoc.htm?document=3_Diplomas.qvw&host=QVS@cloudbox10232&anonymous=true
 Oostenrijk: http://www.statistik.at/web_de/statistiken/bildung_und_kultur/index.html
 Portugal: <http://www.dgeec.mec.pt/np4/EstatDiplomados/>
 Zweden: <http://www.uk-ambetet.se/statistikuppfoljning/statistikdatabasomhogskolan/utbildningagrundernivaochavanceradniva.4.575a959a141925e81d1250b.html>
 Italië: <http://dati.istat.it/Index.aspx>
 Zwitserland: http://www.pxweb.bfs.admin.ch/Database/German_15%20-%20Bildung%20und%20Wissenschaft/15.03%20-%20Bildungsabschlüsse/15.03%20-%20Bildungsabschlüsse.asp?lang=1&prod=15&secprod=03&openChild=true
- Noten: Vlaanderen: diploma's
 Nederland: voorlopige cijfers
 Australië: 2013/2014
 Portugal: publiek, privaat en militaire politie, ongeacht graad
 Finland: ongeacht graad
 Zwitserland: hogescholen en lerarenopleidingen

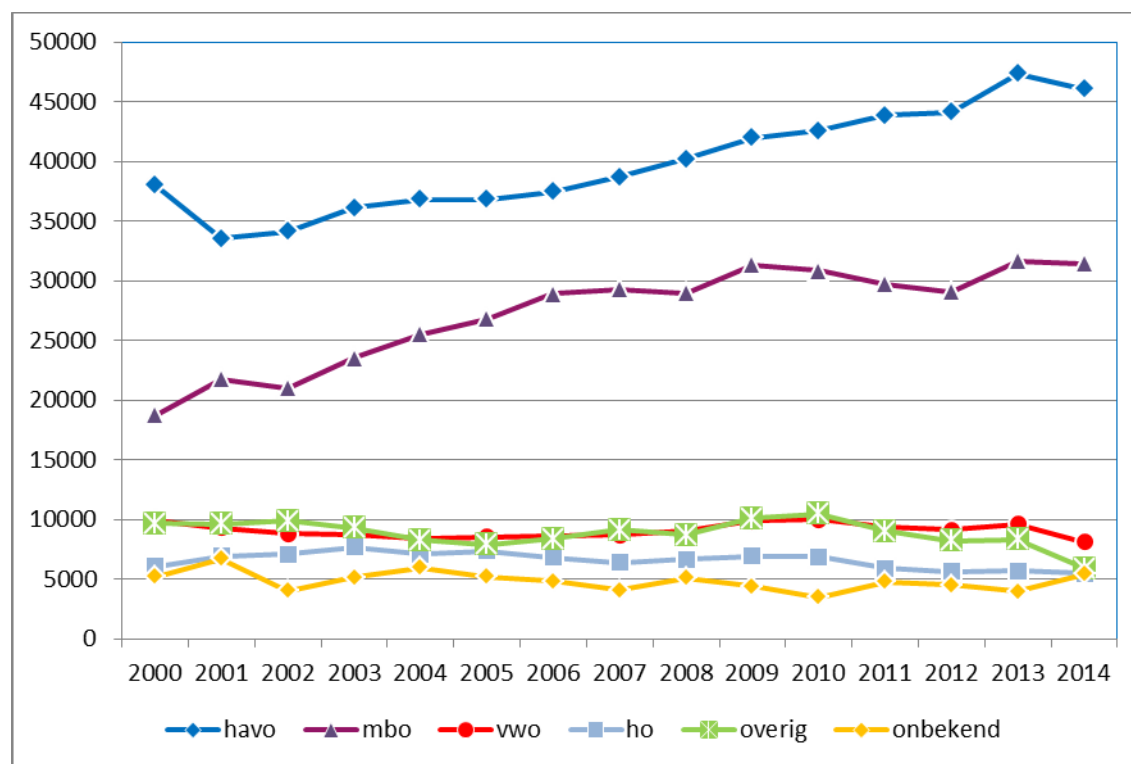
2.2 Instroom naar vooropleiding

Het laatste aspect van de structuur van het hoger onderwijsstelsel dat we hier aan de orde stellen is de aansluiting van het toeleverend onderwijs aan het hoger onderwijs. Gezien de veelvormigheid van dat toeleverend onderwijs is een internationale vergelijking op dit punt niet zinvol. We beperken ons daarom tot de weergave van enkele trends.

Sinds de Mammoetwet is er in het Nederlandse onderwijslandschap sprake van een duidelijke segmentering in de onderwijstypen: geslaagden uit havo en mbo kunnen instromen in het hbo en geslaagden van het vwo kunnen instromen in de universiteiten. Naast deze hoofdstromen zijn er alternatieve routes, zoals de stroom van vwo'ers naar het hbo en de doorstroom van wo studenten naar het hbo en vice versa.

In het hbo is het belang van de 'hoofdstromen' verder toegenomen: het aandeel van de havo en mbo is gestegen en het aandeel van de overige stromen (inclusief de instroom van vwo) is gedaald. Opvallend is dat de terugloop in instroom vanuit het mbo in 2013 is gekeerd.

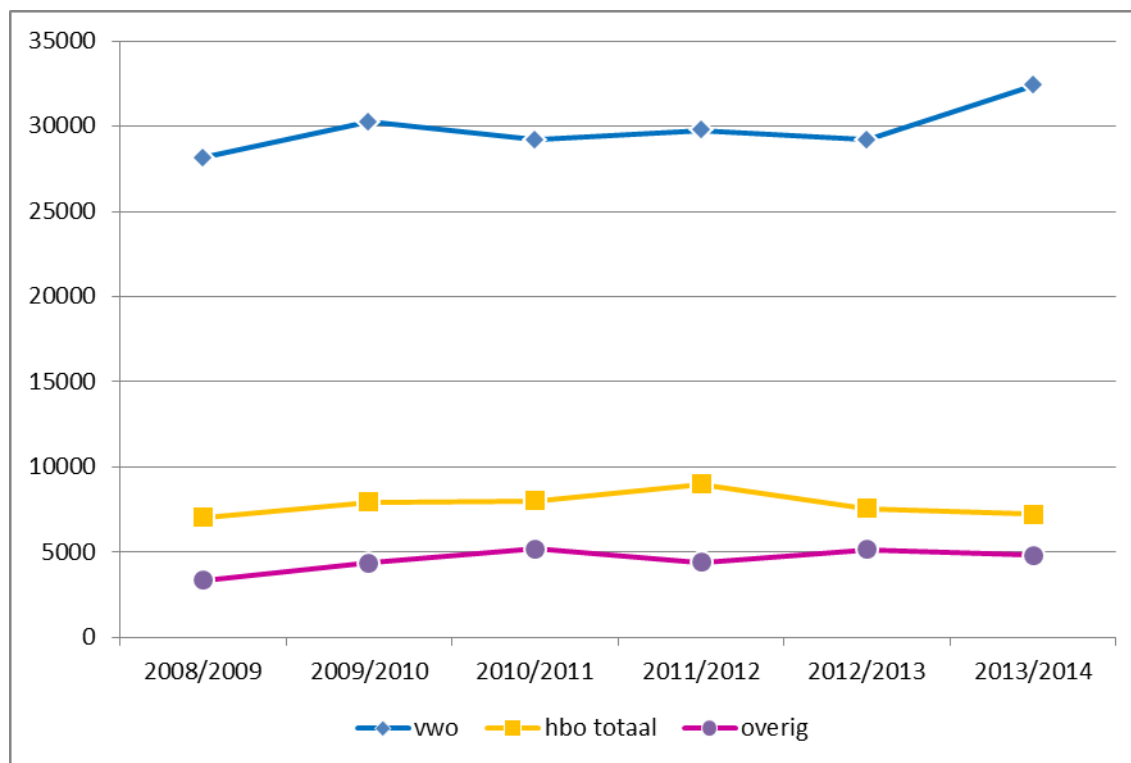
Figuur 2-7: Instroom in het HBO naar vooropleiding (2000-2014)

Bron: Vereniging Hogescholen, Feiten en cijfers, 2014, geraadpleegd op 25/02/2015

Ook bij de universiteiten bestaat het leeuwendeel van de instroom in bachelorprogramma's uit de hoofdstroom: vwo'ers. Het aandeel van instroom met een hbo-achtergrond fluctueert licht en ook het aandeel van overige instroom (waaronder instroom uit het buitenland) verandert slechts beperkt.

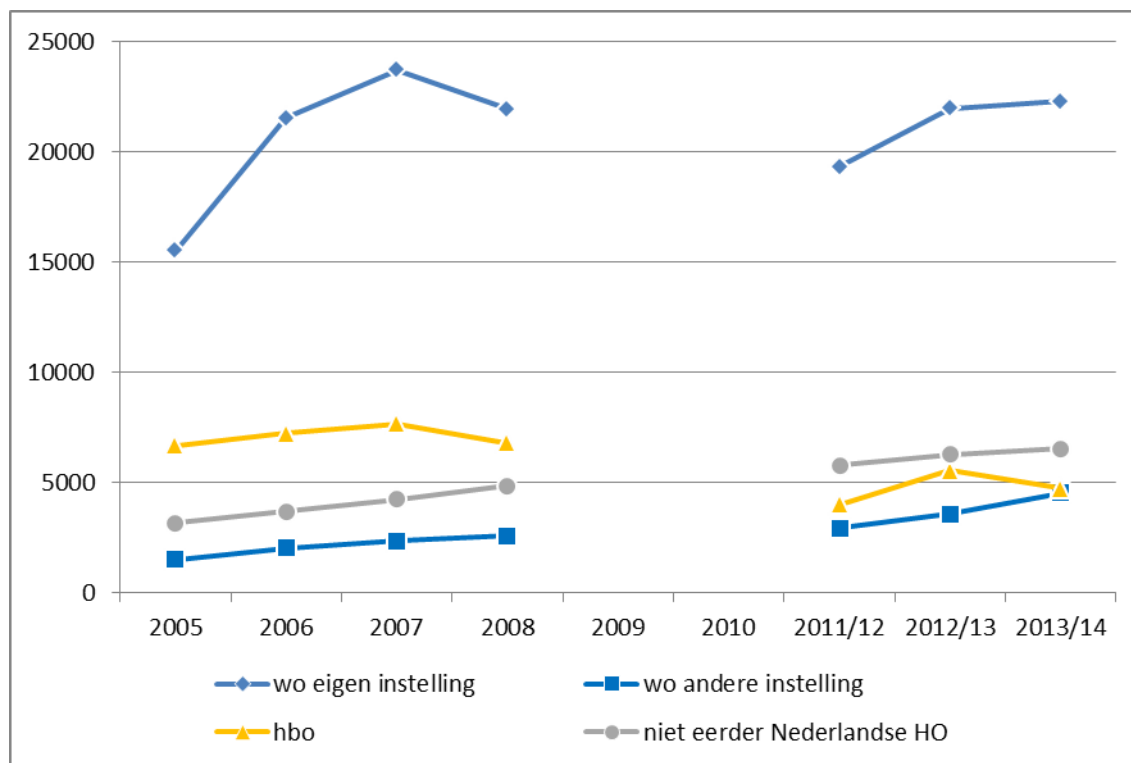
Figuur 2-8: Instroom in de WO-bachelor naar vooropleiding (2008-2013)

Bron: 1cijferHO2013, geraadpleegd op 24/02/2015

De instroom in de wo-master kent als hoofdstroom de wo-bachelor. Zoals hiervoor al is aangegeven stromen vrijwel alle bachelors door naar een master. Waar dat een master aangeboden door de 'eigen universiteit' betreft zouden we dat als een voortzetting van de praktijk van voor de bama structuur kunnen zien, maar de instroom van studenten die hun bachelor aan een andere universiteit hebben behaald groeit gestaag (zie Figuur 2-9). Ook opvallend is de stijging van master instroom uit het buitenland.

Figuur 2-9: Instroom in de WO-master naar vooropleiding (2011-2013)

Bron: 1 cijfer HO/2013, DUO/VSNU, geraadpleegd op 26/02/2015

Er zit een breuk in de beschikbare gegevens. De sterke schommelingen in instroom uit eigen instelling en uit hbo zijn daarom moeilijk te interpreteren. De instroom uit andere universiteiten groeit relatief sterk.

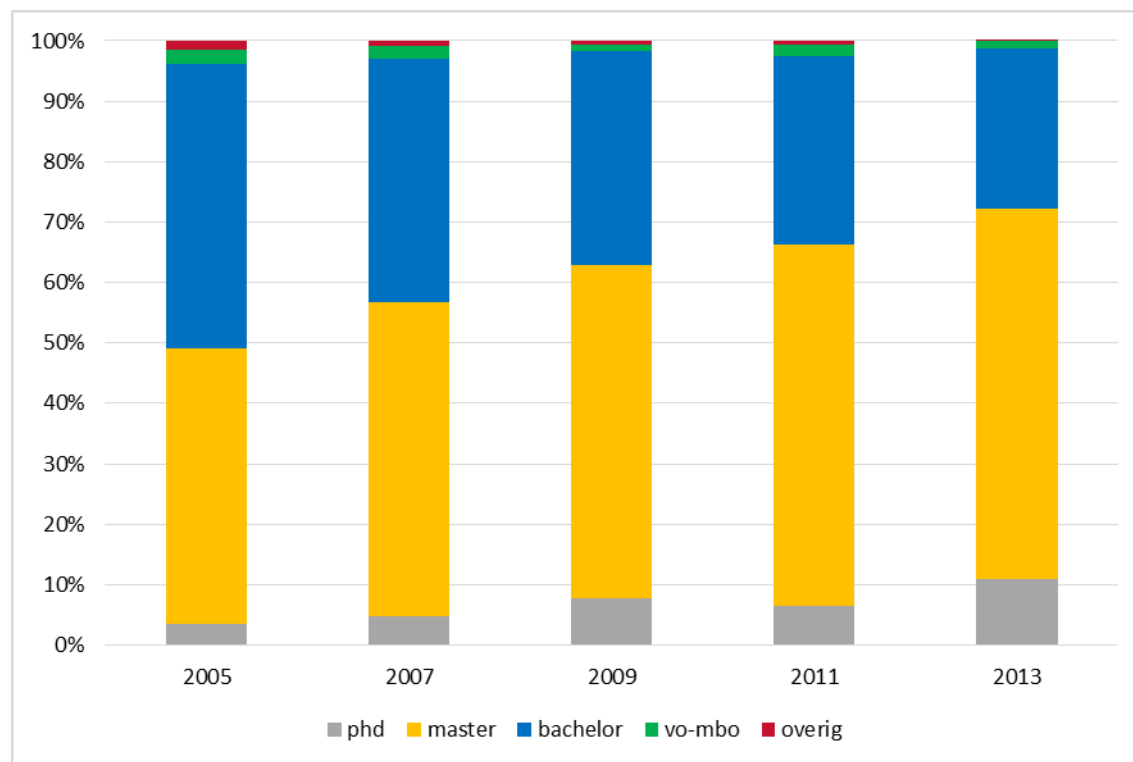
3 Personeel/Docentkwaliteit

Personeel, en dan met name docerend of academisch personeel is één van de belangrijke inputs in het onderwijsproces. Kenmerken van het personeel kunnen een invloed hebben op de kwaliteit van het onderwijsproces en de kwaliteiten van de afgestudeerden.

3.1 Kwalificaties

In Nederland ligt de aandacht vooral bij de kwalificaties van docenten en academisch personeel. Bij de hogescholen wordt dan gekeken naar de formele diploma's, meer in het bijzonder naar het aandeel docenten met minimaal een masterdiploma. Dit aandeel is de laatste jaren gestaag gestegen (zie Figuur 3-1).

Figuur 3-1: Kwalificaties van onderwijzend personeel aan hogescholen in Nederland

Bron: Personeels- en Mobiliteitsonderzoek (POMO) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, geraadpleegd op 24/02/2015

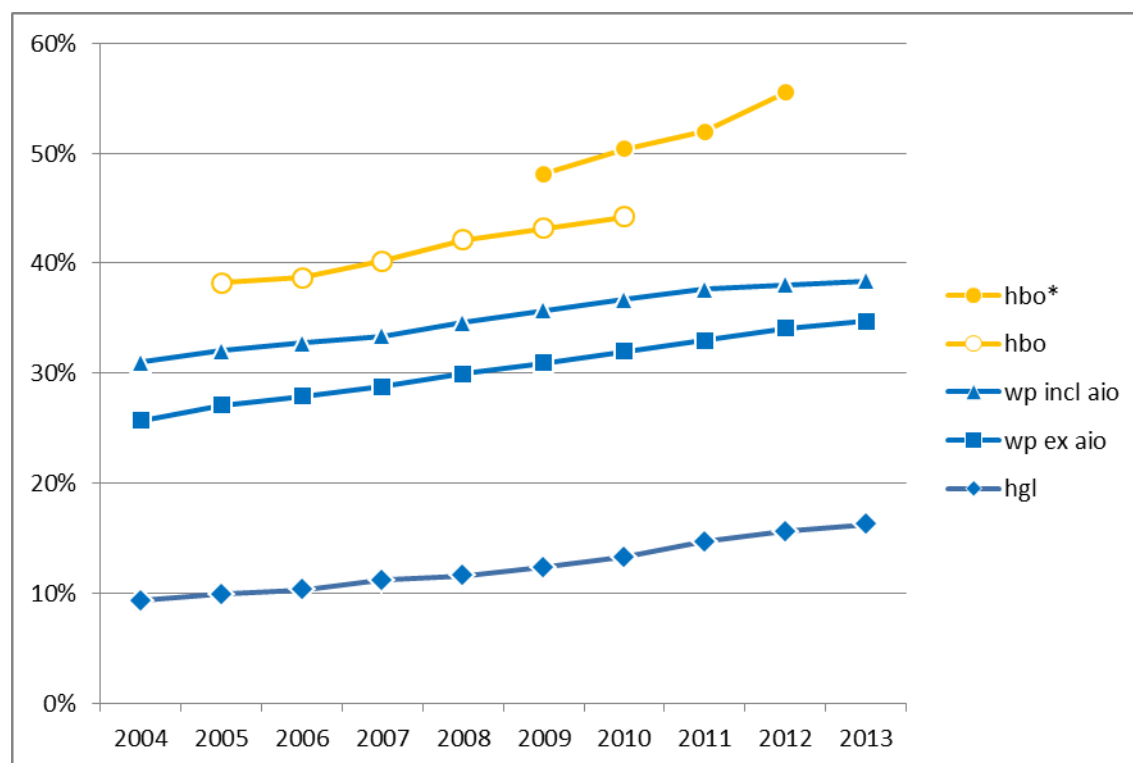
Een update van de internationale vergelijking van de kwalificaties van docenten aan hogescholen is niet beschikbaar omdat het onderzoek uit 2009 niet is herhaald.

Naast de formele diploma's zijn hoger onderwijsinstellingen ook steeds meer gaan kijken naar didactische en bredere onderwijsvaardigheden. Hoewel deze vaardigheden steeds meer worden geformaliseerd en geregistreerd (zoals in het wo het aantal personeelsleden met een basiskwalificatie onderwijs (BKO) dat volgens de VSNU sterk toeneemt (van 983 in 2007 tot 2300 in 2011) zijn er nog geen centrale overzichten van de ontwikkeling in deze onderwijsvaardigheden van docenten beschikbaar.

3.2 Geslacht

Zoals hierboven beschreven is de ondervertegenwoordiging van vrouwen bij de deelname aan hoger onderwijs geheel verdwenen (zie Figuur 1-3). In het wetenschappelijk onderwijs zijn vrouwen echter nog steeds ondervertegenwoordigd in het academisch personeel. Hoewel het hoger onderwijs de 40% grens nadert is dit internationaal gezien nog steeds een lage score (zie Figuur 3-3). Aan de hogescholen is de verdeling tussen mannen en vrouwen bij het docerend en onderwijzend personeel iets meer in balans.

Figuur 3-2: Aandeel vrouwen in fte docerend /wetenschappelijk personeel

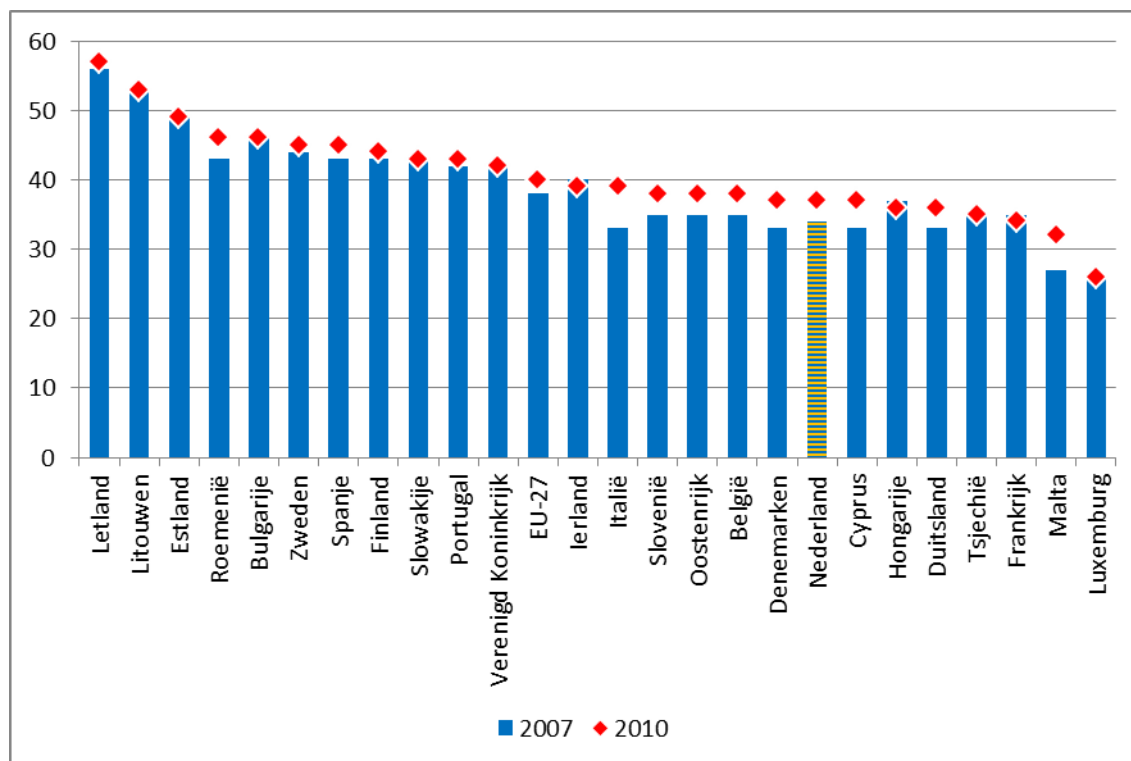
Bronnen: VSNU, WOPI, http://www.vsnu.nl/f_c_personeel_downloads.html

Vereniging Hogescholen, RAHO, **Error! Hyperlink reference not valid.**

Noot: De nieuwe reeks hbo-cijfers ligt systematisch hoger dan de oude reeksen.

Als we inzoomen op de hoogleraren aan universiteiten dan zien we dat Nederland internationaal gezien wederom laag scoort. Er is in alle landen wel een groei in het percentage vrouwelijke hoogleraren maar in de meeste landen is minder dan één op de vijf hoogleraren een vrouw.

Figuur 3-3: Percentage vrouwelijk academisch personeel in EU-27 landen (2010 versus 2007)

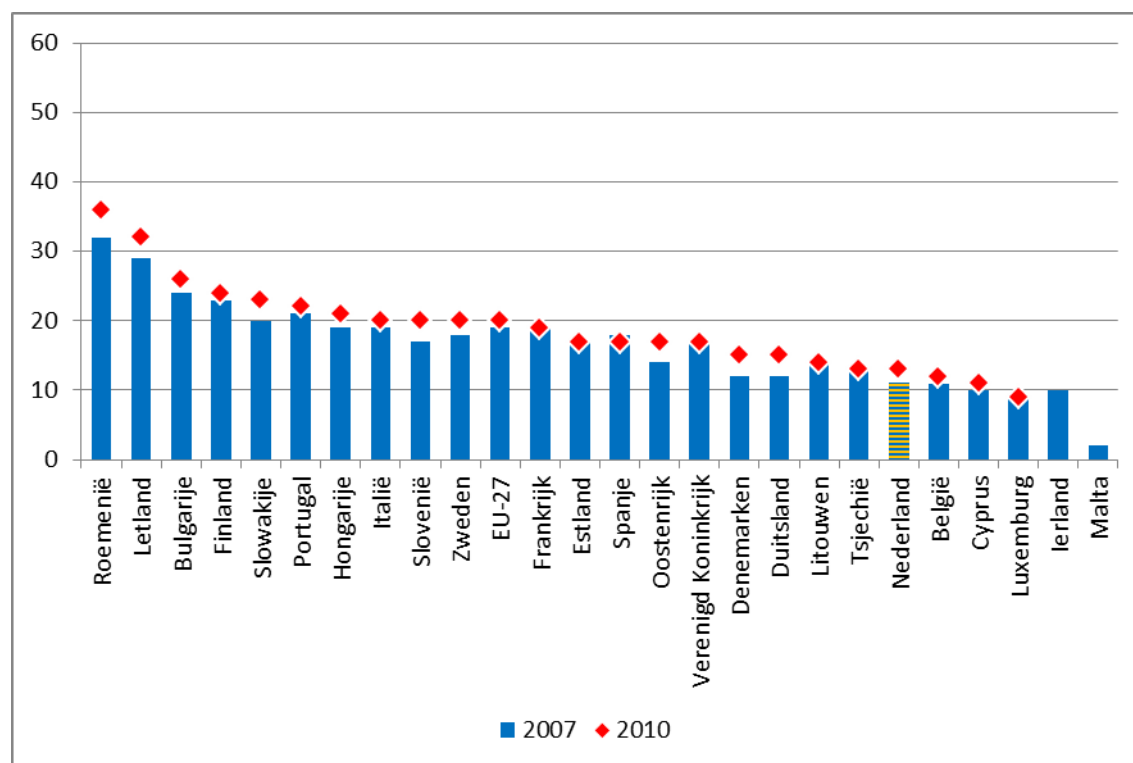

Bronnen: European Commission (2012). She Figures 2012: Gender in Research and Innovation

European Commission (2009). She Figures 2009: Statistics and Indicators on Gender Equality in Science

Noot: Uitzonderingen referentiejaar 2007: Hongarije: 2008, Verenigd Koninkrijk: 2007/2007, Denemarken, Ierland: 2002-2003, Frankrijk, Cyprus, Luxemburg, Oostenrijk: 2006, Estland, Malta: 2004, Portugal: 2003

Figuur 3-4: Percentage vrouwelijke hoogleraren in EU-27 landen (2010 versus 2007)

Bronnen: European Commission (2012). She Figures 2012: Gender in Research and Innovation

European Commission (2009). She Figures 2009: Statistics and Indicators on Gender Equality in Science

Noot: Uitzonderingen referentiejaar 2007: Hongarije: 2008, Verenigd Koninkrijk: 2007/2007, Frankrijk, Cyprus, Luxemburg, Oostenrijk: 2006, Estland, Malta: 2004, Portugal: 2003

4 Studiesucces indicatoren

4.1 Uitval en rendement

4.1.1 Nederland

In Nederland richt de meeste aandacht zich op het rendement. Het studierendement wordt op tal van manieren gedefinieerd, hetgeen in discussies veelal tot misverstanden leidt. Rendement heeft twee aspecten: het deel van een cohort dat aan een studie begint en dat die studie ook daadwerkelijk met goed gevolg afsluit en de tijd die het behalen van het diploma in beslag neemt.

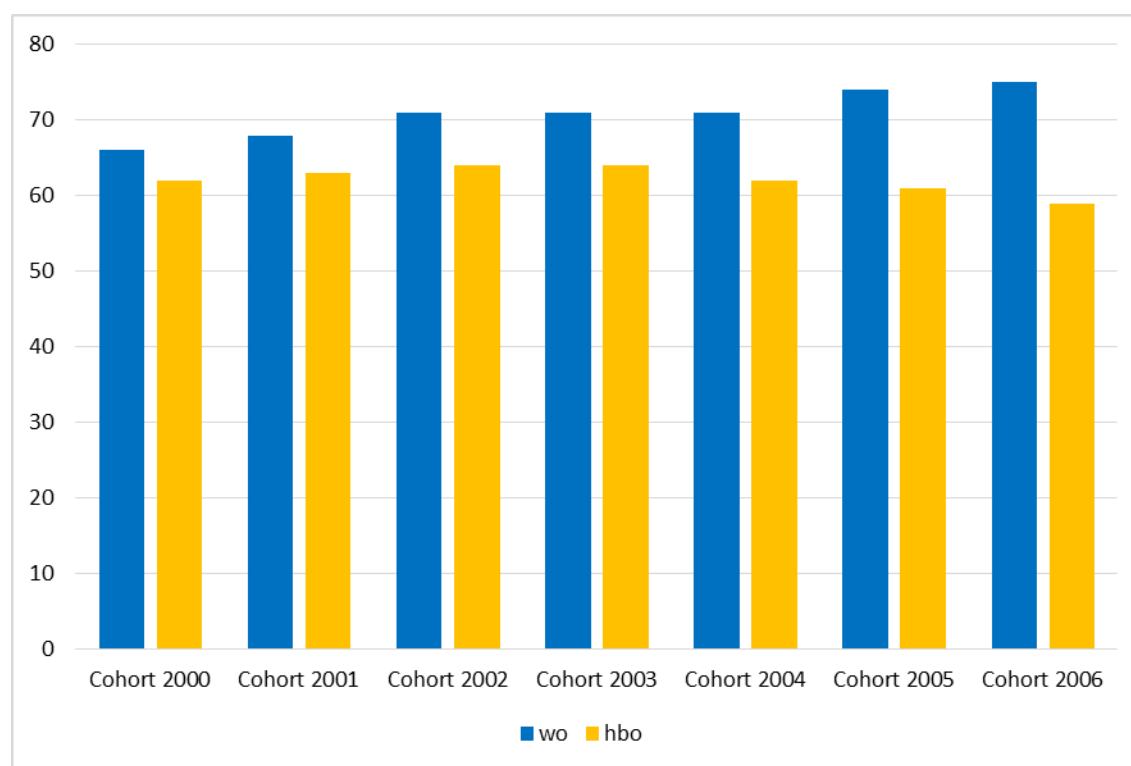
Ten aanzien van de het eerste aspect zijn de meeste verschillen in de omschrijving van het cohort dat aan een studie begint. In het onderwijsverslag van de Inspectie en bij de statistieken van het CBS wordt gekeken naar het instroomcohort: de mensen die zich aanmelden voor een opleiding. Vaak wordt daarbij alleen gekeken naar mensen die zich voor een voltijdopleiding aanmelden of mensen die een bepaalde vooropleiding hebben. Dit cohort wordt als noemer van de breuk gebruikt. In de teller staan dan de mensen van die groep die een diploma hebben gehaald van die opleiding. Bij de prestatieafspraken en de cijfers van NVAO wordt niet het instroomcohort als noemer genomen maar wordt naar de herinschrijvers gekeken. Dit zijn de studenten die het jaar na de eerste inschrijving opnieuw inschrijven bij dezelfde opleiding (voor het tweede jaar). Reden daarvoor is dat er in het

eerste jaar veel studenten uitvallen die naar een andere opleiding of instelling gaan, hetgeen uit oogpunt van een vroege selectie verwijzing in het eerste jaar niet als onverdeeld negatief wordt beoordeeld. Het rendement geeft dan aan hoeveel van de mensen die de eerste horde hebben genomen uiteindelijk slagen.

Naast de noemer kent ook de teller van de breuk een grote variatie in definities. Zo kun je de geslaagden aan een specifieke hogeschool of universiteit bekijken maar je kunt ook mensen die slagen aan een andere hogeschool of universiteit meetellen als geslaagde. Verder zijn er verschillen in de periode waarover de geslaagden worden meegeteld. Soms worden daarbij alleen de studenten in de nominale studieduur (+1 jaar) meegeteld en soms worden de gegevens voor een langere duur geteld. Een ander aandachtspunt zijn de mensen die hun studie voor korte of langere tijd onderbreken. Bij de meeste rendementscijfers worden die mensen als uitvallers gezien.

In onderstaande figuren worden de rendementen van de instroomcohorten weergegeven, waarbij die instroomcohorten in de tijd worden gevolgd. De starters worden in het hoger onderwijs gevolgd, hetgeen betekent dat ze na een wisseling van opleiding of instellingen meetellen bij het rendement (als ze een diploma halen).

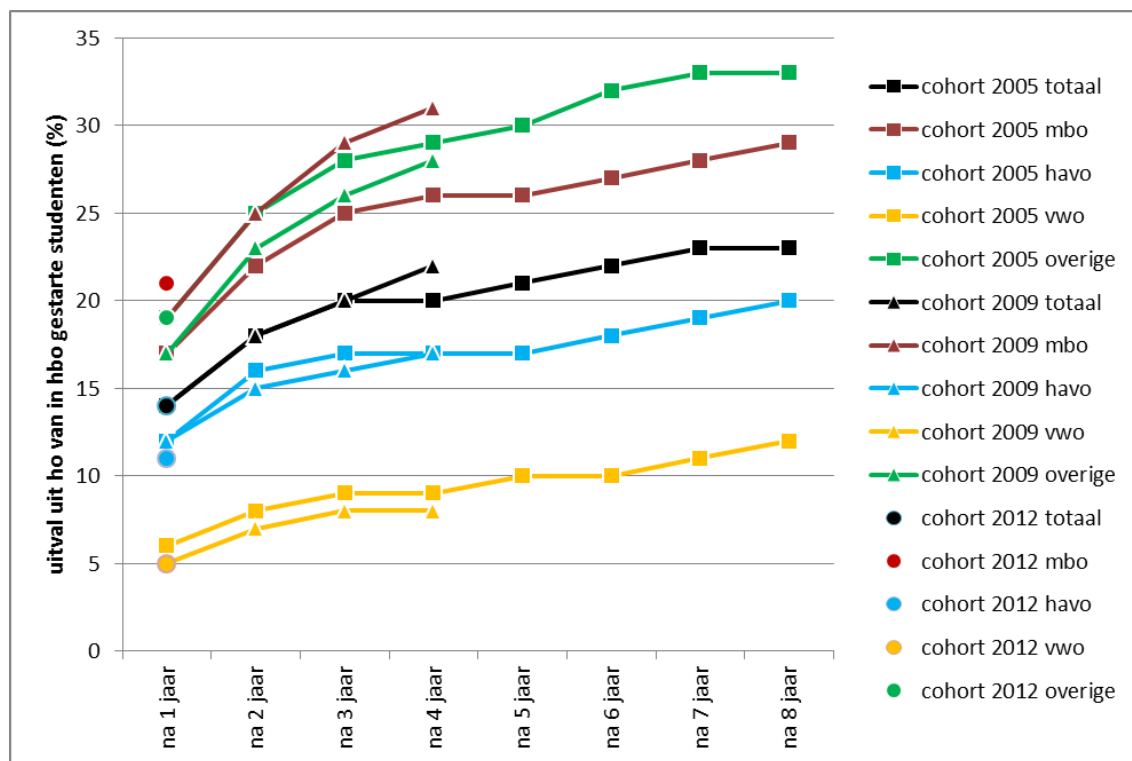
Figuur 4-1: Ontwikkeling in rendementen van wo en hbo studenten (respectievelijk na 7 jaar en na 6 jaar)

Bron: CBS, geraadpleegd op 02/03/2014

Het complement van deze rendementscijfers wordt gevormd door de uitvalcijfers. In de onderstaande grafieken wordt die uitgesplitst naar vooropleiding omdat dit een grote invloed blijkt te hebben op de uitval.

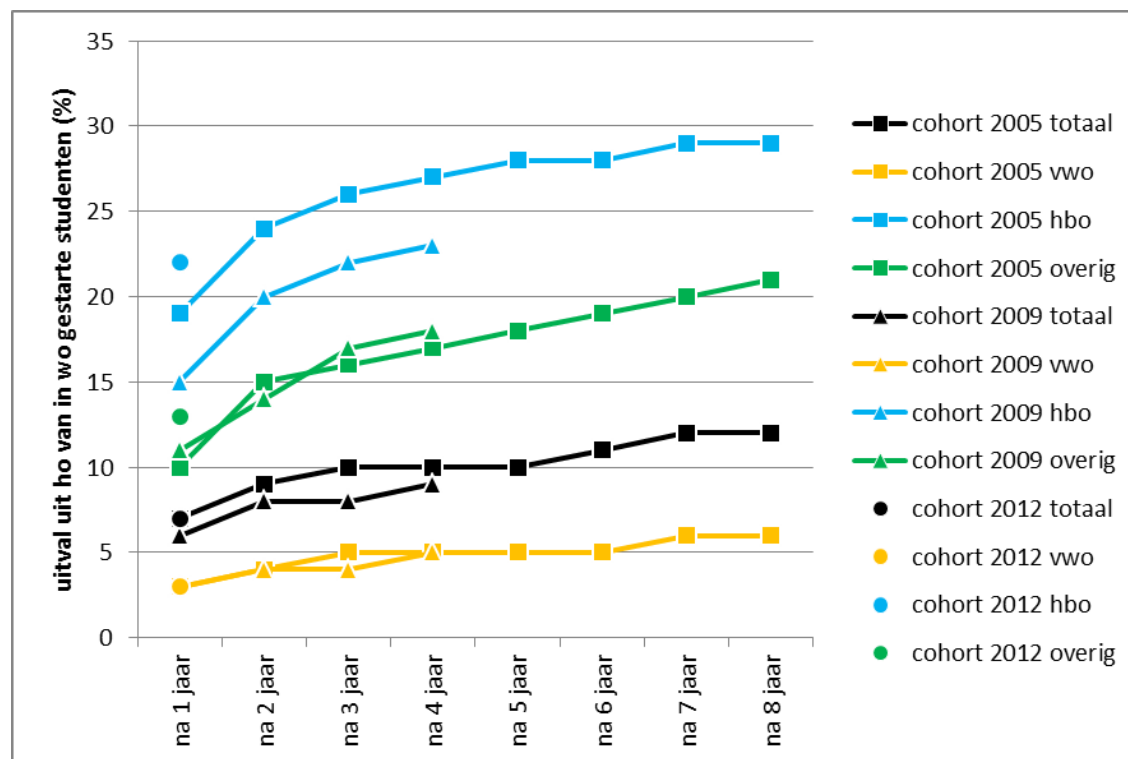
Figuur 4-2: Uitval uit ho van in hbo gestarte studenten (%)

Bron: CBS, geraadpleegd op 17/02/2015

Noot: Het aantal studenten dat het hoger onderwijs zonder diploma heeft verlaten, in procenten van de totale groep (cohort) bij aanvang van de studie in het hoger beroepsonderwijs.

Figuur 4-3: Uitval uit het ho in het wo gestarte studenten (voltijd)

Bron: CBS, geraadpleegd op 17/02/2015

Noot: Het aantal studenten dat het hoger onderwijs zonder diploma heeft verlaten, in procenten van de totale groep (cohort) bij aanvang van de studie in het wetenschappelijk onderwijs.

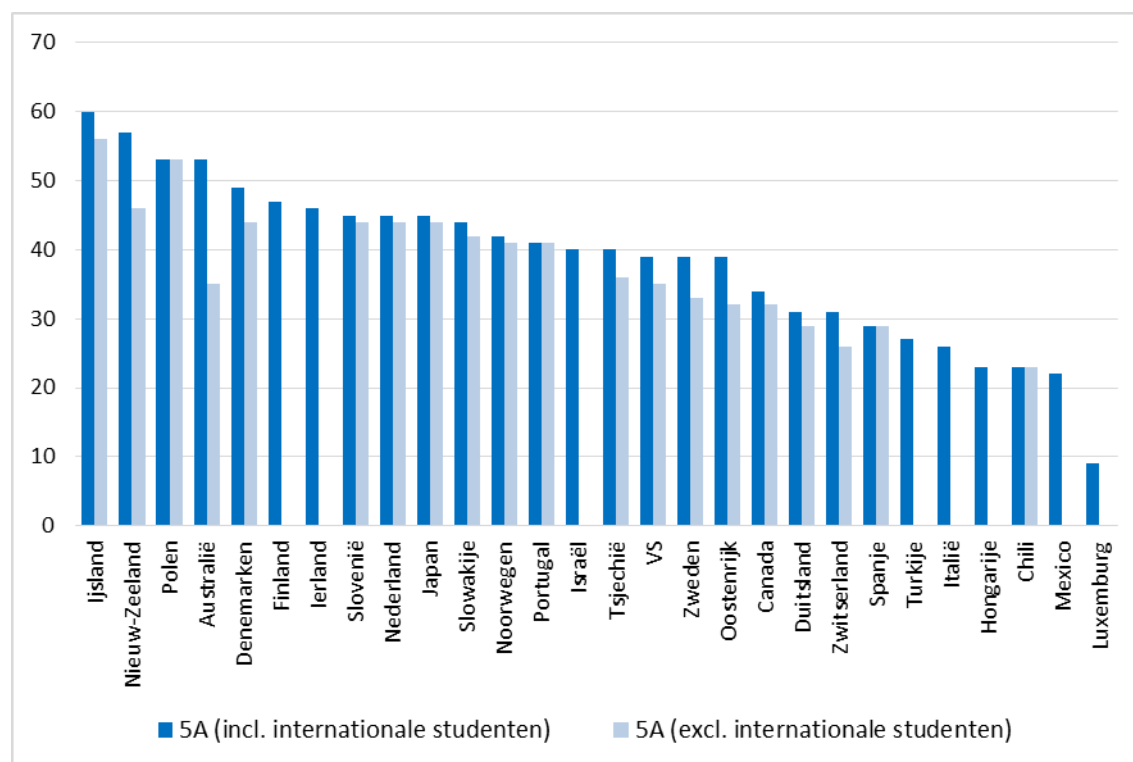
4.1.2 Internationaal

Studiesucces is een trending topic. Niet alleen in Nederland is door de aandacht voor studiesucces in de Prestatieafspraken veel discussie over studiesucces en de wijze waarop dat in kaart kan worden gebracht, maar ook internationaal is het een steeds belangrijker onderwerp. Zo zijn er Europese onderzoeksprojecten uitgezet waarin de vergelijkbaarheid van indicatoren voor studiesucces aan de orde komt en aandacht is voor de maatregelen die instellingen en overheden nemen om het studiesucces te verhogen. Uit eerste interne rapportages en ook uit eerder onderzoek blijkt dat er een veelheid aan definities en indicatoren gebruikt wordt, hetgeen de internationale vergelijking tot een moeizame zaak maakt. Toch worden er internationaal statistieken voor studiesucces gebruikt. De meest gebruikte zijn de graduation rates.

Bij de graduation rate wordt er gekeken welk deel van een leeftijdsgroep een diploma heeft behaald. Daarbij worden twee methodes gebruikt, afhankelijk van de gegevens die landen kunnen leveren. Bij de netto benadering wordt per leeftijdsgroep van 15 tot 30 jaar de ratio tussen aantal geslaagden (eerste jaar in eerste hoger onderwijsprogramma) en aantal mensen in de bevolking van overeenkomstige leeftijd berekend en die ratio's worden opgeteld. In de bruto benadering wordt het aantal afgestudeerden in een jaar gedeeld door het aantal mensen in de bevolking met een leeftijd die gelijk is aan de 'standaard leeftijd bij afstuderen'. Dit laatste wordt bepaald door de leeftijd bij instromen en de nominale studieduur. De netto benadering is de meest gebruikte methode. Deze graduation rate zegt dus wel iets over de mate waarin een land erin slaagt jonge mensen tot een

eerste HO-kwalificatie te brengen maar de indicator geeft geen inzicht in hoeveel mensen die aan een opleiding beginnen ook daadwerkelijk een diploma behalen.

Figuur 4-4: Tertiary graduation rate of first time graduates; ISCED 5A, 2012

Bron: OECD (2014), Education at a Glance 2014: OECD Indicators, OECD Publishing, geraadpleegd op 26/02/2015

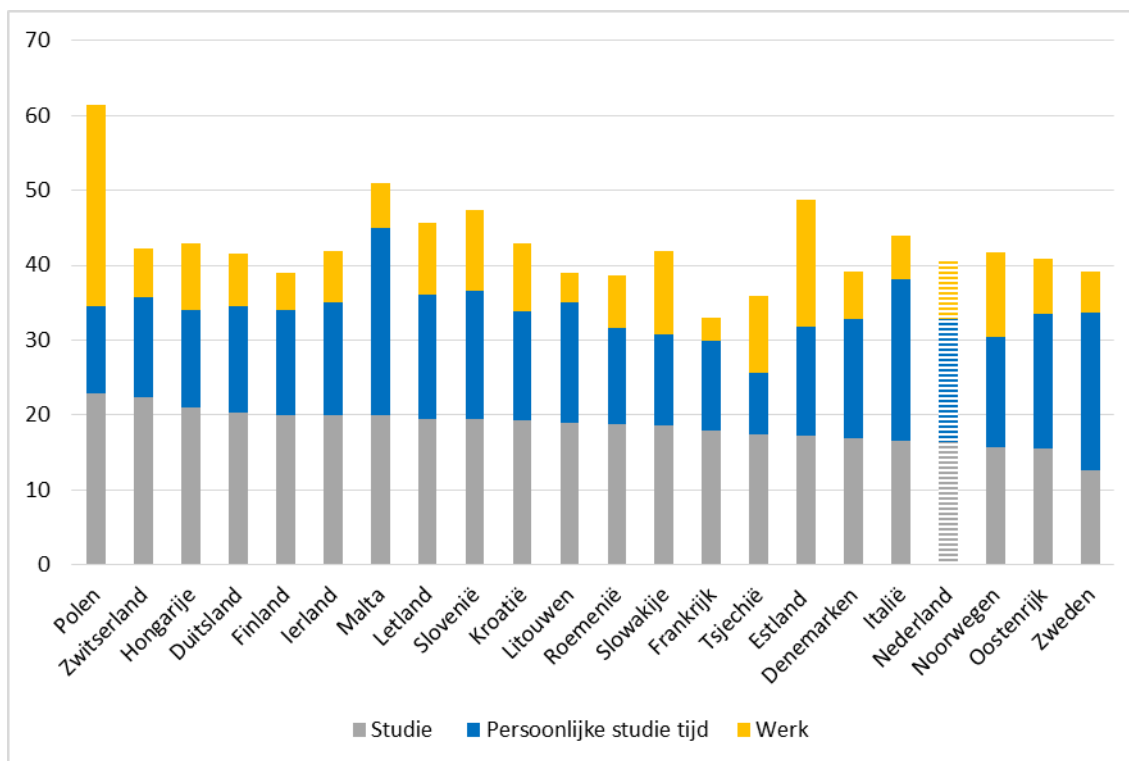
Noot: First time graduates zijn mensen die niet eerder een HO-diploma hebben behaald.

4.2 Studenten en studiesucces

4.2.1 Tijdbesteding

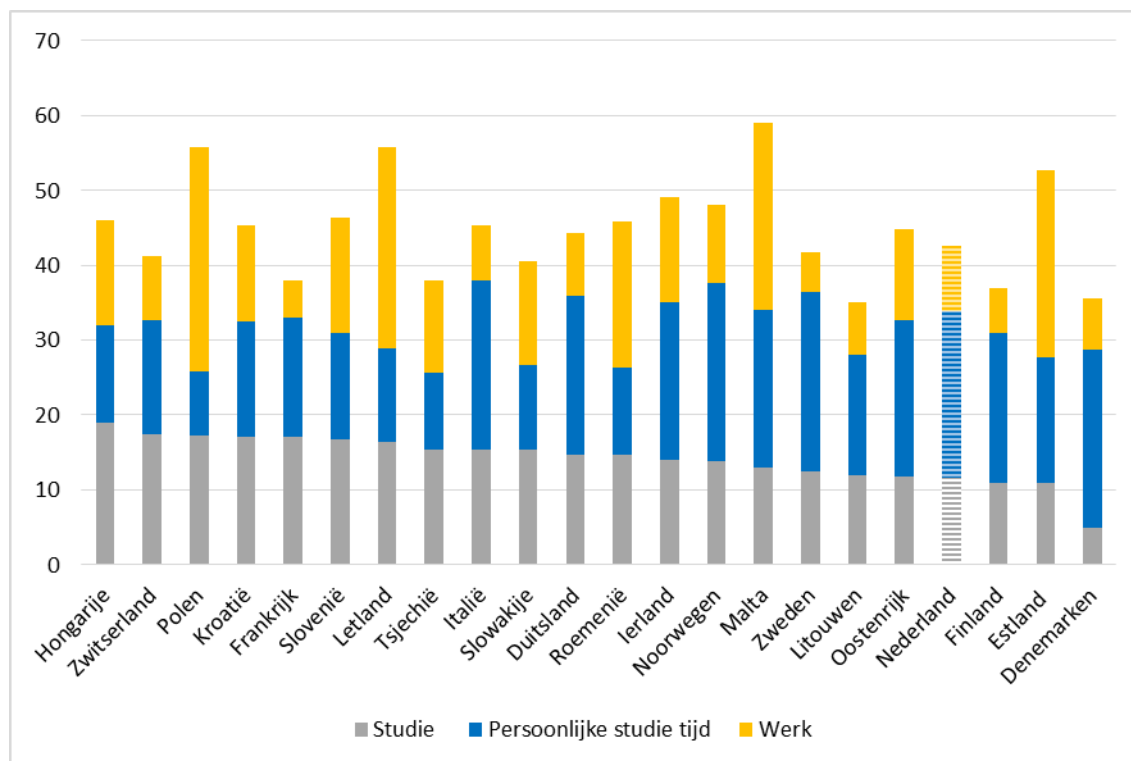
Nederlandse studenten besteden relatief weinig uren per week aan gestructureerde studieactiviteiten. Dit wordt voor een deel gecompenseerd door een relatief groot aantal uren besteed aan zelfstudie. De tijd die aan betaald werk opgaat is internationaal vergeleken vrij beperkt. Er zijn verschillen tussen bachelor en master studenten, tussen uitwonende en thuiswonende studenten en tussen wo en hbo studenten, maar de positie van Nederland in de internationale vergelijking is in vrijwel alle gevallen vergelijkbaar: studenten besteden relatief weinig tijd aan gestructureerde studie en relatief veel aan zelfstudie. Nederlandse master studenten besteden minder tijd aan gestructureerde studieactiviteiten maar meer tijd aan zelfstudie (vergelijk Figuur 4-6 met Figuur 4-5). Verder besteden Nederlandse uitwonende studenten meer tijd aan werk en (iets) minder aan studie (zie Figuur 4-5 en Figuur 4-7) en zijn Nederlandse hbo studenten meer tijd kwijt aan werk dan Nederlandse wo studenten (vergelijk Figuur 4-8 en Figuur 4-9).

Figuur 4-5: Tijdsbesteding van Europese bachelor studenten die bij ouders wonen (uren/week)

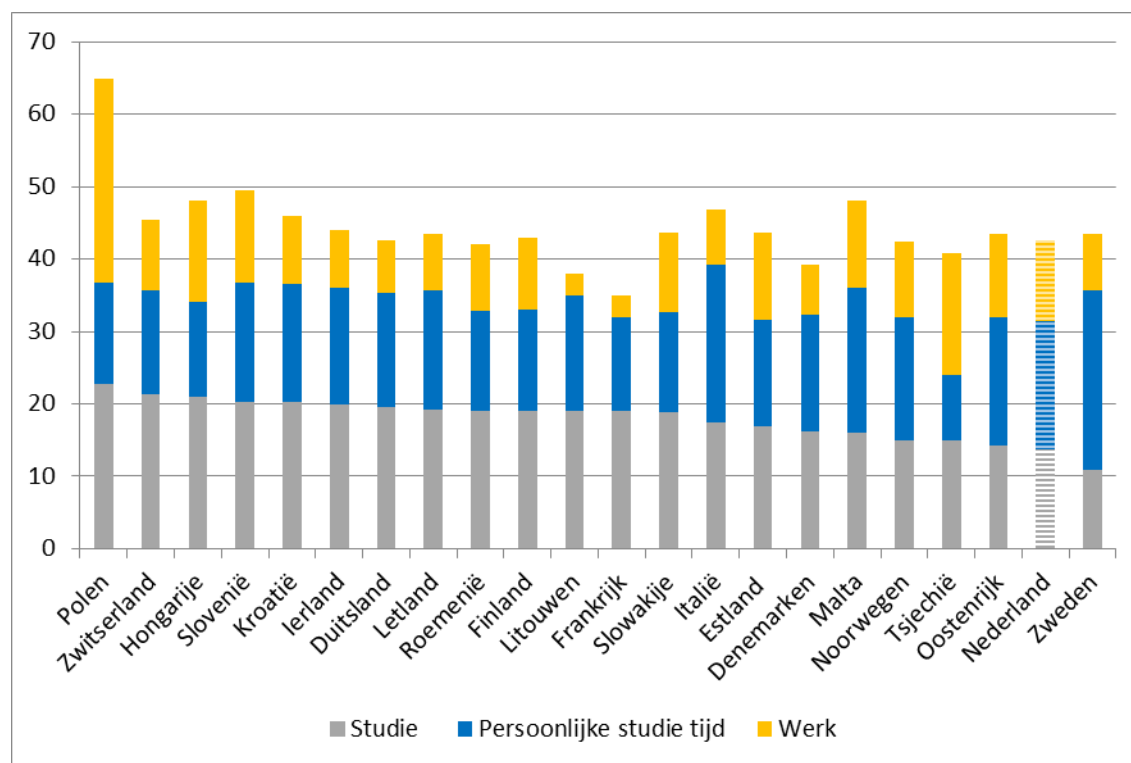
Bron: Eurostudent V, www.eurostudent.eu, geraadpleegd op 28/02/2015

Figuur 4-6: Tijdsbesteding van Europese master studenten die bij ouders wonen (uren/week)

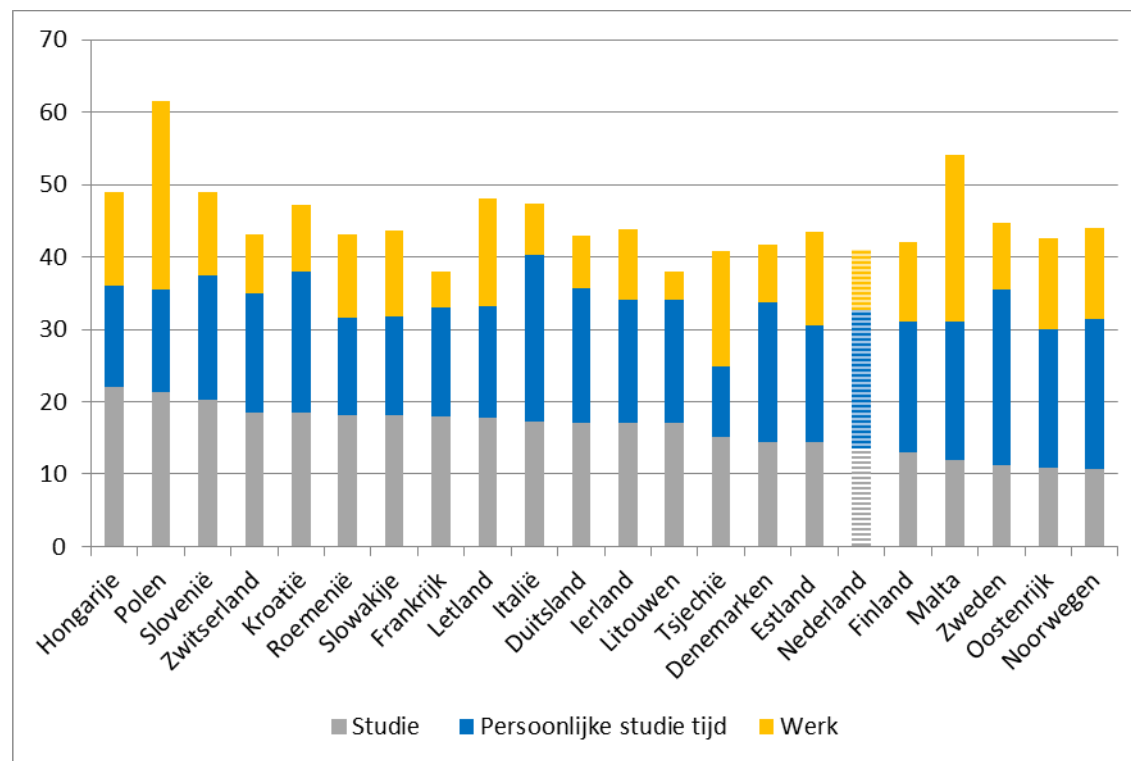

Bron: Eurostudent V, www.eurostudent.eu, geraadpleegd op 28/02/2015

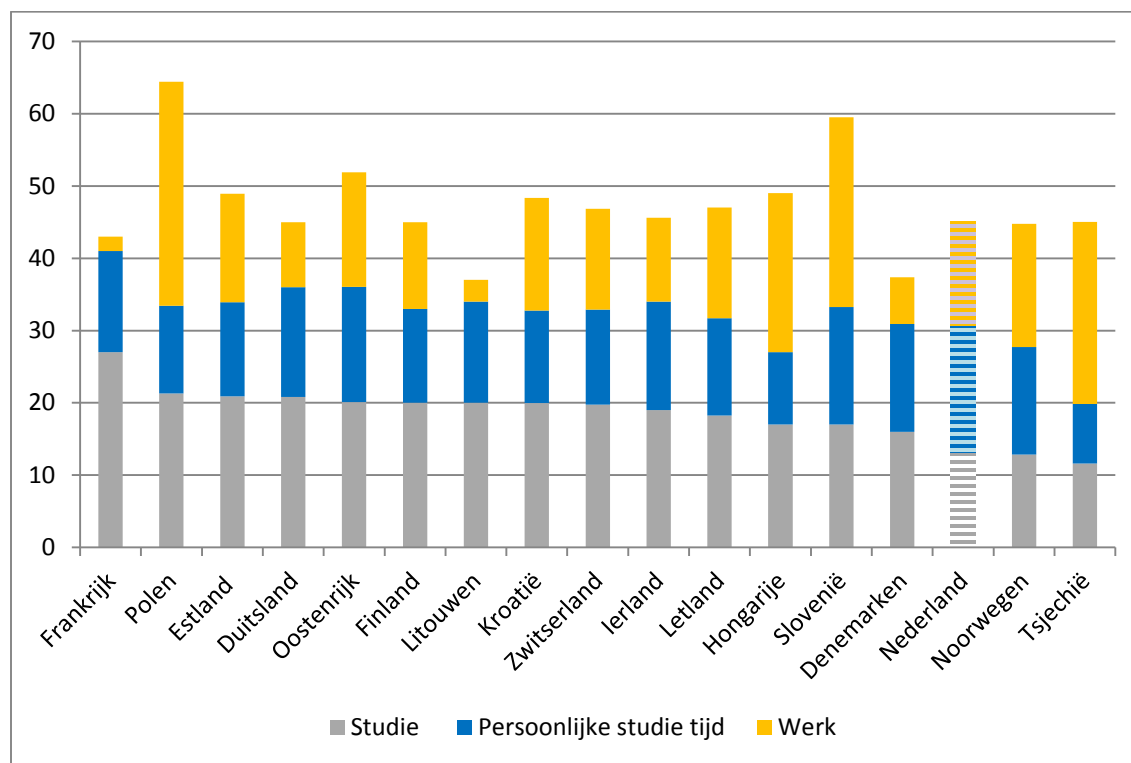
Figuur 4-7: Tijdsbesteding van Europese uitwonende bachelor studenten (uren/week)

Figuur 4-8: Tijdsbesteding van Europese uitwonende WO studenten (uren/week)

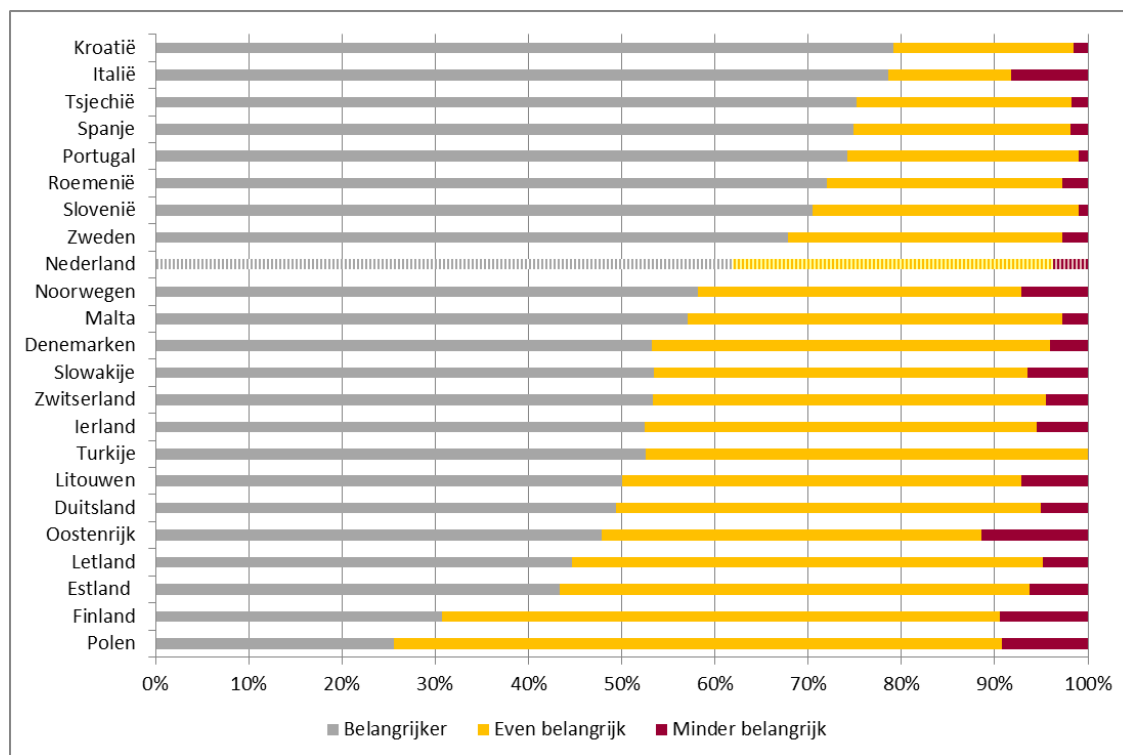
Figuur 4-9: Tijdsbesteding van Europese uitwonende HBO studenten (uren/week)

Bron: Eurostudent V, www.eurostudent.eu, geraadpleegd op 28/02/2015

Nederlandse studenten scoren niet extreem bij hun prioriteit van studie boven werk en andere persoonlijke activiteiten (zie Figuur 4-10)

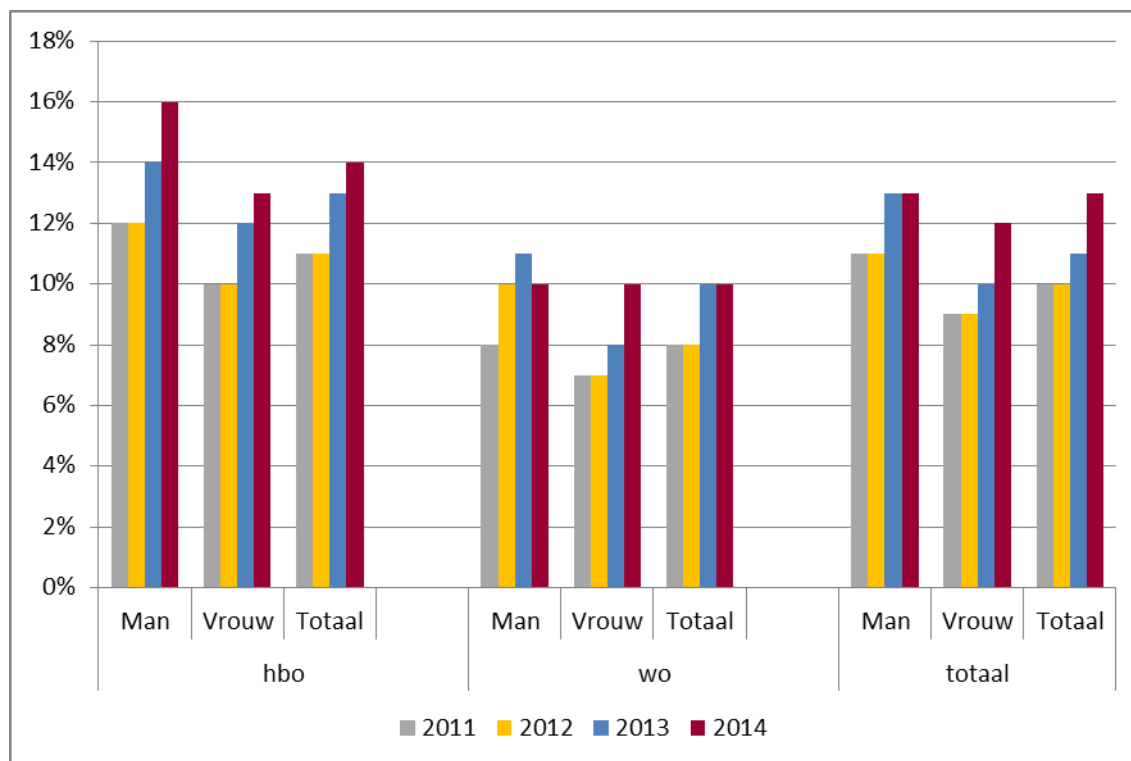
Figuur 4-10: Evaluatie belang studie t.o.v. werk en andere persoonlijke belangen

Bron: Eurostudent HIS IV (2008-2011), geraadpleegd op 03/03/2015

Naast de uren besteed aan (zelf)studie is ook de inzet en motivatie waarmee die inspanningen worden verricht van invloed op het studiesucces. Uit de Studentenmonitor (zie Figuur 4-11) blijkt dat één op de acht studenten onvoldoende gemotiveerd is. Dit aandeel is de laatste jaren toegenomen en het verschilt tussen hbo en wo (bij wo ligt het lager dan bij hbo) en geslacht (bij vrouwen ligt het lager dan bij mannen).

Figuur 4-11: Voltijdstudenten met onvoldoende huidige motivatie naar geslacht (2011-2014)

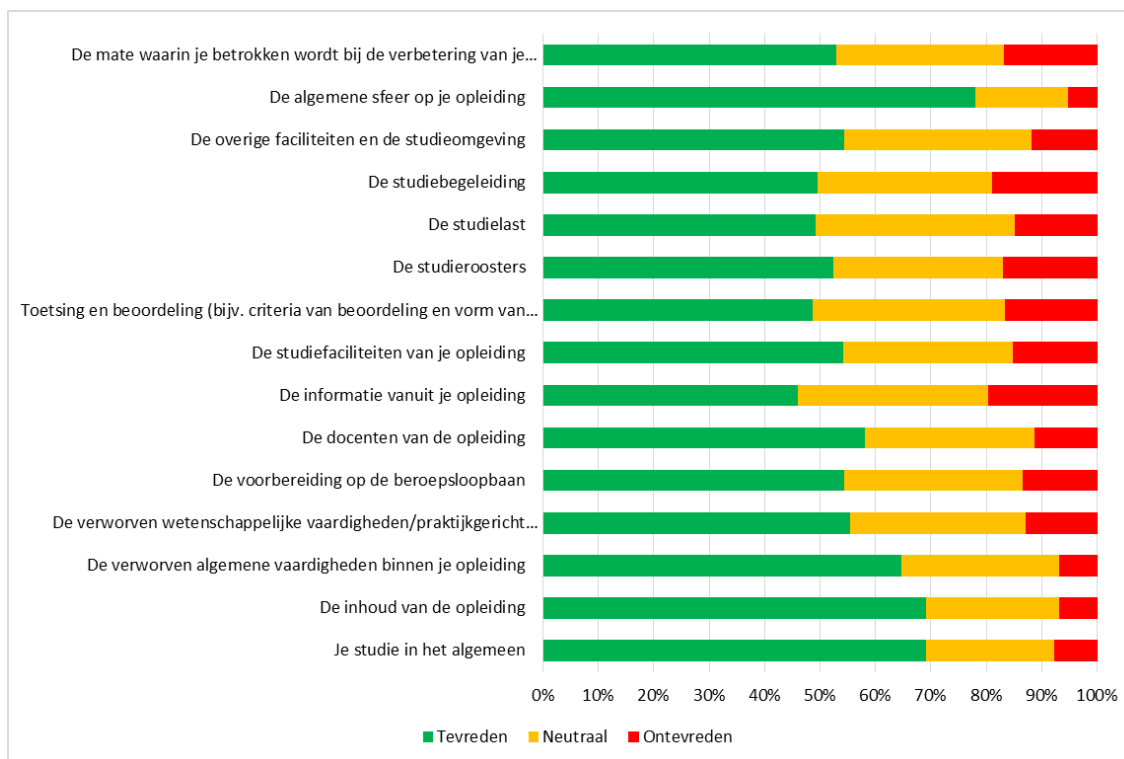

Bron: OCW Studentenmonitor hoger onderwijs 2001-2014, geraadpleegd op 20/02/2015

4.2.2 Studentenoordeel

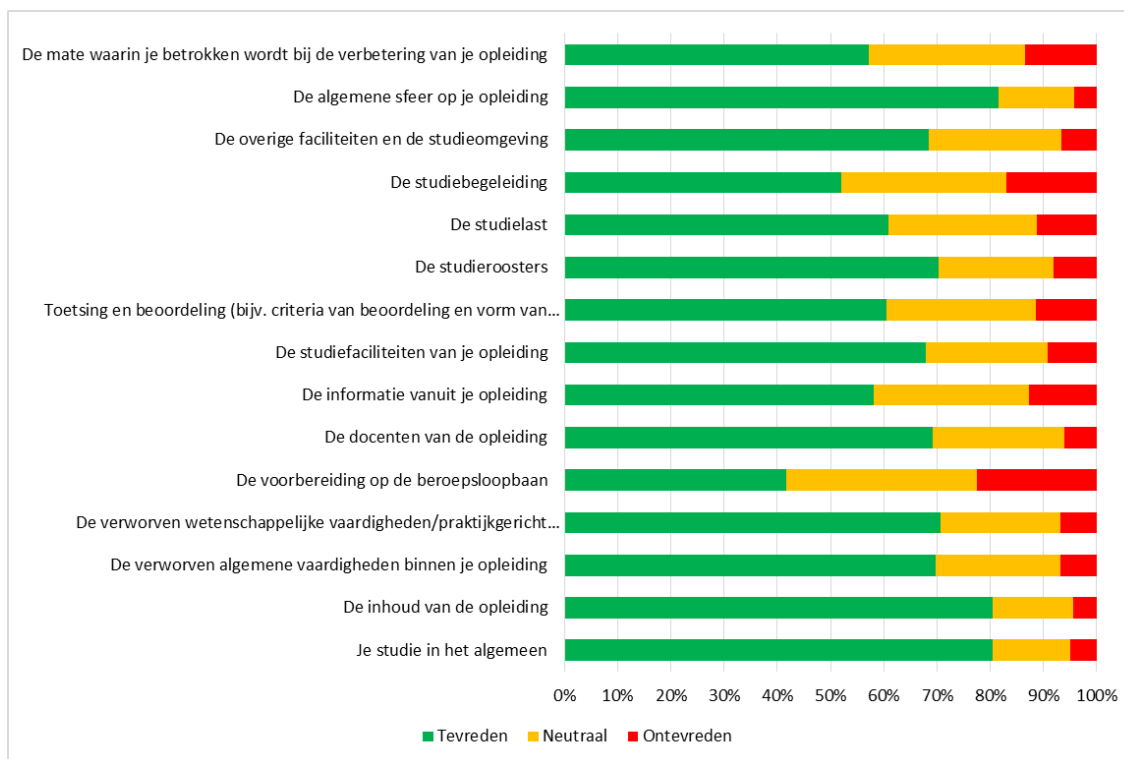
Bij de beschrijving van studiesucces staan we ten slotte ook even stil bij de discussie over de relatie tussen studiesucces en de kwaliteit van het onderwijs. Het is een veelgehoorde these dat aandacht voor studiesucces en met name het sturen door overheid en instellingsbesturen op studiesucces het gevaar in zich bergt dat de kwaliteit van het onderwijs onder druk komt te staan. Hier wordt geen stelling genomen in deze. Wel is getracht inzicht te krijgen in de ontwikkeling in de kwaliteit van het onderwijs, maar dat is vanwege het multidimensionale karakter van het begrip kwaliteit zowel internationaal als nationaal een hachelijke zaak. Vandaar dat we aansluiten bij een benadering die in de Nederlandse prestatieafspraken onder andere is gebruikt: de weergave van studentoordelen over de opleiding.

Figuur 4-12: Oordeel van hbo studenten over de kwaliteit van onderdelen van hun opleiding (2014)

Bron: Nationale Studenten Enquête (NSE), geraadpleegd op 27/02/2015

Figuur 4-13: Oordeel van wo studenten over de kwaliteit van onderdelen van hun opleiding (2014)

Bron: Nationale Studenten Enquête (NSE), geraadpleegd op 27/02/2015